

ROMÂNUL

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
 Pe jumătate an . . . 14 —
 Pe 3 luni . . . 7 —
 Pe o lună . . . 2 10 —
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4 — Cor.
 Pe jumătate an . . . 2 —
 Pentru România și
 America . . . 10 — franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nr. 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Intriga dușmanilor

de Aurel C. Popovici

După apariția broșurei d-lui dr. Vaida Voevod numai aceia nu vor înțelege situația, cari nu pot sau cari nu vor s'o văză și s'o înțeleagă. Oamenii noștri politici, de pe ambele versante ale Carpaților, știu de mult despre ce este vorba. Faptul, că după trecerea marilor „Tribuniști“ Mangra, Brotea și Slavici în tabăra d-lor Tisza-Jeszenszki, „Tribuna“ a început și continuă a duce o *diversunată* campanie contra partidului național și al comitetului său, e o dovadă evidentă, că acel ziar a avut și are o tendință pozitivă în diplomația Tisza-Mangristă. Niciodată contele Tisza nu ar fi înbrățișat cu atâta efuziune pe *quondam* „trădătorul de patrie“ Mangra, dacă nu avea asigurări, că mai curând sau mai târziu părintele Mangra va aduce guvernului ca zestre întreaga „instituțiune națională“ a „Tribunei“ — dimpreună cu toți aderentii entuziaști și naivi ai ziarului „radical“.

Era deci o chestie de tactică, ca „Tribuna“ să continue, *usque ad beneplacitum* Jeszenszki să dea publicului românesc reprezentanții de intransigență, de radicalism. Chestiunea era și este: ca „Tribuna“, să devină *organul conducător al Românilor, organul lor ziar cu cetitori numeroși și cu autoritate hotărâtoare; ca acest ziar să se crediteze, să terfească și să facă de râsul poporului pe toți membri marcanți ai partidului național, la rigoare să producă în publicul cetitor convingerea, că și comi-*

tetul și partidul național sunt compuși din oameni „inconștienți“, din „bipezi“, cu un cuvânt: din secături, și în fine, că Românii nu au oameni de valoare decât în palatul „Tribunei“, — că domnii Oncu și Ciorogariu dimpreună „literați“ ca d'al de Chendi, Scheopul, Bocu ș. a. sunt adevărata expresie a culturai și a politicei românești din Transilvania și Ungaria. Iar atunci, pacea între Unguri și Români nu va mai fi decât o chestiune de timp.

De aceea „Tribuna“ trebuia să combată cu înverșunare „Lupta“ chiar din momentul aparițiunii sale; de aceea ea trebuia să combată „Gazeta Transilvaniei“; de aceea trebuia să combată „Drapelul“; de aceea trebuiau loviți fără cruțare toți membrii comitetului și susținătorii lor; de aceea trebuia atacat însuș partidul național, însă firește, totdeauna sub pretexte de naționalism fără prihană; de aceea trebuie produsă zbuciumarea această generală între Români: *Ea avea un singur scop, să frângă pe cei tari, să încovoie pe cei slabi ca să dea contelui Tisza puțința de a ademeni pe Români în lagărul său de viitor Wallenstein...*

Broșura d-lui Vaida e plină de dovezi despre infamiile „Tribunei“, despre nerușinarea cu care acest ziar a făcut și face treburile d-lor Mangra, Tisza și Jeszenszki.

Iar judecați argumentația contelui Tisza și a organului „național“ „Tribuna“. În vorbirea sa dela 12 Iulie 1910, contele Tisza le zice deputaților români din Camera: *„Puterea și influența dv. asupra conaționalilor dv. nu e de loc atât de mare precum ați străduit să o prezentați.*

Doar se va trezi în fine și se va pune pe lucru acel element cu adevărat conducător al concetățenilor noștri nemaghiari, care întrece mult pe domnii agitatori, atât în privința influenței, a forței, cât și în privința valorii intelectuale și morale...

„Precum am arătat la începutul discursului meu, a fost un moment în trecutul cel mai apropiat, când într'adevăr eram puțini, cari am crezut și am cutezat să spunem, că domnii aceștia („agitatorii“ români) **zadarnic se prezintă ca conducătorii Românilor și reprezentanții lor chemați; trecerea lor nu are rădăcini adânci în masele mari ale românismului, puterea lor nu este așa de tare și este de lipsă numai o pășire curajoasă și hotărâită, ca această imaginară putere, această cetățue de cărți de joc, această fată morgână să ni-se înfățișeze în toată golătatea ei.**

În nr. de la 9 Dec. din 1910, „Tribuna“ scria la fel:

„Corporație platonice cum este comitetul, el poate să desireze, că ia hotărâri, asupra cărora să mai hotărască, — dar cum își poate închipui vreunul din bunii noștri „bărbați marcanți“, că hotărârea lor ar putea să ne influențeze? Ziar încheșat, cu mii de cetitori în urma noastră, cu organizație neatârnată de partid, putere vie și neorganizată! — în contra unei problematice puteri, cine ne poate în mod eficace jigni în rolul nostru de organ de control! și de luptă dreaptă!! mai ales acum, când spiritul de opoziție este o datorie!! mai pe sus de orice îndoială?! Să încerce!“

Pictura modernă la expoziția din Roma

I.

Englezii — Ungurii — Japonezii

Dintre cele patru secții ale Expoziției din Roma, cea mai vastă este aceea de arte frumoase, care se ridică în pitoreasca Valle Giulia, — în imensul parc al Vilei Borghese și muzeul papei Giulio II. Pentru această expoziție s'au ridicat și mai originale. În centrul văcii stă pavilionul internațional, o majestuoasă construcție în stil elin, datorită arhitectului roman Cesare Bazzani. Aci au expus artiștii moderni ai Italiei, țări care n'au pavilion propriu și diferiți artiști străini, cari au reușit să învingă un examen foarte sever. De jur împrejurul monumentalei clădire a lui Cesare Bazzani, — pe al cărei frontispiciu se citește inscripția „Alle Belle Arti“, — înșiră pavilioanele a diverse națiuni. Le numărăm în ordinea în care sunt așezate: Anglia, Franța, Germania, Spania, Ungaria, Austria, Italia, Dania, Statele-Unite, Serbia, Belgia și Rusia. E în fine de închipuit ce cantitate enormă de tablouri și sculpturi închid toate aceste pavilioane. Sunt artiști meșteri mari și mici și mititei, cari au trăit în ultimul veac (afară de Italieni cari n'au pus decât lucrări executate de artiști în viață). Unele reprezentate și de aceea au ales din galeele publice și private operele cele mai de seamă ale artiștilor moderni și le-au trimis aci.

Și cu toată această mare bogăție de opere și în ciuda strășnicei selecțiuni ce s'a făcut, nu ne putem opri să nu constatăm că toată această artă modernă, enormă în ce privește cantitatea e foarte săracă în ce privește calitatea și puterea ei emotivă. Chiar aci la Roma, care nu e prea bogată în pictură clasică, acest contrast, defavorabil artei moderne, e în relief. Cu greu vei încerca în neslărsitul șir de pavilioane amintite, emoția ce-ai simțit la Galleria Borghese în fața unui Tizian ori Dominichino, sau la Galleria Vaticana, înaintea unui Raffael din faimoasele *stanze* ori a lui Michelangelo din capela sixtină. Nu mai vorbesc de sculptură. O singură sală dela muzeul Termeilor ori din Vatican te face să uiți de tot că există și o sculptură modernă.

Dar eu am uitat un precept elementar de estetică: operele de artă ca și femeile frumoase nu trebuie să le compari niciodată; altfel nu poți gusta frumuseți diferite. Fiecare operă e de sine stătătoare; trebuie să o privești în cadrul ei firesc și să o judeci cu criteriul scoase din vremea în care a fost creată. În chipul acesta, perspectiva noastră se schimbă și când suntem chemați să ne spunem părerea despre lucrări de artă modernă, o vom face având în vedere puterea de creație artistică a vremilor noastre.

Cu aceste divagații teoretice m'am depărtat însă dela subiectul articolului.

*

Cel mai frumos din pavilioanele dela Valle Giulia este, netăgăduit, al Englezilor. Poporul

englez a avut întotdeauna un adevărat cult pentru Italia. Mulți din marii lor poeți, Byron, Shelley, Keats, și-au petrecut o parte din viața lor în Italia pe care au cântat-o cu multă pasiune în scrierile lor, sădind tot mai adânc în sufletul compatrioților lor, dragostea pentru țara unde înfloresc portocalii. Dar nu numai poeții ci și pictorii, sculptorii precum și oamenii de știință și în genere toată clasa cultă a Angliei iubește până la evlavie Italia, al cărui trecut istoric și artistic e la ei obiect de studiu necontenit. Acestei nesfârșite admirații se datorește faptul că poporul englez a căutat să fie cel mai bine reprezentat la expoziția de arte frumoase din Roma, trimițând aci lucrările cele mai de seamă ale artiștilor săi moderni.

Am putut astfel admira în pavilionul englez tablouri de William Hogarth, vechiul maestru care a fost supranumit Giotto al Angliei; splendide portrete de Hoppner, Gainsborough, Lawrence și Romney (prestanța și nobleța de linie a portrețiștilor englezi e fără de păreche); peisagii vaste, de Turner, Bonington și Constable; celebrele pânze „Întorcerea Persefonei“ de Lord Leighton, „Amorul și Moartea“ și „Euridice“ de Watts; câteva minunate portrete de Lavery. Sunt apoi multe tablouri ale acelei romantice și fantastice școli preraphaelite printre care ies mai ales în relief: „Mariana“, „Întâlnirea lui Dante cu Beatrice“, „Lucrezia Borgia“ de Gabriele Rossetti; „Rugăciunea de dimineață“, „Isus în templu“ de Holman Hunt; „Oglinda Venerei“ și „Amorul între ruine“ de Burne Jones; — și

În nr. 279 din 1910 „Tribuna“ caută să dovedească, că nici nu există un partid național românesc și încheie zicând:

„...Tribuna“ poate repudia liniștită certificatul formal al apartinerii la partid, mai ales, că nimeni din fruntași nu-l poate produce și el nici nu există“ (partidul sau certificatul?!...)

În nr. 182 scrie „Tr.“ tot în articol de fond: „Suntem într'o părăsire desăvârșită și trebuie să vă spun, că pricina o găsim în boeria conducătorilor noștri. Aceștia sunt mai nemeși decât Ungurii, mai aristocrați decât grozii unguri, etc.“

În nr. 3 din 1911, art. de fond: „Ați văzut desigur, în teatrele de păpuși, cum, în fața unui public nevinovat, pehlivanii de după culise trag sforile și caută să deștepte iluziuni optice și aparențe falacioase prin improvizatiile lor. Viața politică este și ea un teatru și avem și noi comediați de aceștia, cari numai prin păpușerii își fac meseria și-și găsim cliențela“.

În nr. 12 din 1911, „Tribuna“ variază argumentația contelui Tisza scriind:

„Și niciodată solidaritatea acestor autorizați n'a fost mai fără seamăn, ca acum, când condamnă cu furie toate acele elemente, cari au un mod mai diferențiat (!) de a judeca în materie de chestiuni publice. (observați stilul!). Când cântărim măsura (!) asta de paroxism, cu care autorizații noștri își însușesc o putere imaginară de control și de conducere, stăm îngrijorați în fața viitorului multelor noastre așezăminte“....

Nu are dreptate d. dr. Vaida când atrage atenția publicului asupra acestei perfecte consonanțe dintre argumentele contelui Tisza și ale „Tribunei“? Este deci în afară de orice îndoială că scopul Tisza-Mangriștilor și al Tribuniștilor e acelaș: *distrugerea partidului național, distrugerea autorității comitetului național* căci numai așa va fi *szabad a vásár!*

În nr. de la 30 Noemvrie, 1910 „Tribuna“ scrie:

De ce s'au întrerupt tratativele de

impăcare, dacă guvernul vrea cu sinceritate pacea și întâlnește aceeaș dispoziție sinceră în societatea noastră? Deslușirile date în punctul acesta de d. Mișu nu sunt de loc suficiente. *Ele prezintă chiar oarecare gravitate prin faptul, că d. Mișu aruncă o parte a responsabilității pentru zădărnicirea tratativelor și asupra „unor membri marcați ai partidului național“.*

„Fiind vorba de stabilirea unei responsabilități atât de grave, de o divergență de vederi chiar, care vedem că s'a declarat între d. Mișu și acei membri marcați ai partidului, am dori să știm în ce consistă această divergență? La urma urmei este vorba aci nu de o afacere particulară a dlui Mișu cu a domnilor membri marcați ai partidului ci de interese mari și superioare ale neamului întreg.“

Care va să zică: domnii dr. Mihali, dr. Maniu, dr. Vaida, dr. Vlad și toți ceilalți „pehlivani“ și „autorizați“ cu o putere „imaginară“ toți acești „comediați“ sunt de vină că nobilul conte n'a izbutit să-i „împace“ pe Români!!!... Prin urmare: jos cu ei!... Trăiască „Tribuna“!... căci ea nu ar fi împiedecat bunătața de pace pe care o puseseră la cale Tisza și Mangra și o oferiră d-lui dr. Mișu!...

Hinc illae lacrymae!

Nu voiu discuta aici „seriozitatea păcii“ dintre Unguri și Români cum se reflectă ea din discursurile contelui Tisza. Când un bărbat de Stat ca el caută să „împace“ pe Români cerându-le, ca primă condiție, să renunțe la propria lor organizație de partid și să se piarză în partidele maghiare, chiar și în cel kossuthist, nu de pace este vorba, ci de o farză sau de o tragere pe sfoară, cum se zice. Dispariția partidului național și a comitetului său este o veche dorință a tuturor șovinistilor. Încercat-au ei pe vremuri să distrugă cu forța acest partid, lucru nepomenit în nici o țară în care există oarecare libertate politică și unde se guvernează cu oarecare înțelepciune și prevedere. Dar urma a dovedit că, cu toate decretalele muscălești ale

lui Hieronymi, comitetul și partidul au existat și au lucrat înainte.

Contele Tisza a înțeles că cu forța se poate nimici partidul național. A încercat deci să atingă, cu alte mijloace, acelaș scop: distrugerea partidului național prin unii dintre aderenții aceluiaș partid prin creaturi personal și prin amici intimi ai creaturilor sale. Mai ales că acest lucru îl mai întrebuintase, cu succes, un guvern ca să spargă partidul socialist din Ungaria.

Cine nu-și aduce aminte de faimoasa revoltă internă din partidul socialist, că fel de fel de socialiști de recentismă și dubioasă proveniență atacau cu furie comitetul lor executiv până se prăbușeau organizația lor? N'a fost cu desăvârșit paralizat acel partid ani de-a rândul? Este și astăzi slab ca vai de el în comparație cu numărul membrilor pe care are și i-ar putea avea? Dar pe Sârbi din Ungaria cine i-a desbinat, cine i-a slăbit? Tot politica oficială maghiară. Nu văzuseră noi, la ultimele alegeri, pe radicalul șef Jașa Tomici, pe dușmanul liberalilor de conducerea d-lui Polit, candidând cu programul partidului kossuthist? Ce mai semnează partidul „radical“ sârbesc? Ce mai însemnează Sârbi din Ungaria? Cine i-a adus în situația aceasta de plâns? Întriga dușmanului, lipsa lor de pricepere politică și fanfaronada radicală și literară a câtorva „intelectuali“ de carnaval care mercuru criticau pe Sârbi până i-au scârbit de sine înșiși.

Apoi exact acolo vom ajunge și noi dacă „Tribuna“ nu va fi supusă disciplinei de partid. De aceea, sau „Tribuna“ se supune sau partidul o repune: convins sau învinsă, ea trebuie, cu orice preț, adăptată la rezon. Și aceasta, fără întârziere. Vrea ea să se supună de bunăvoie, să aibă rezerve și fără gânduri ascunse? Atunci întreg partidul trebuie să o boicoteze și toată linia și cu toată energia, cuvântul și ordin al tuturor Românilor va trebui să fie: „afară cu „Tribuna“ din toate casele românești“.

multe alte pânze prea frumoase, arătând toate o artă aleasă plină de distincție din care nu lipsește nici poezia, nici adevărul.

Iată-mă în extaz în fața artei moderne, — și abia am vorbit de un singur pavilion! Totuși, cred că nu m'am contrazis. Poți gusta foarte bine arta, chiar mai slabă, a unei epoci, cu condiția ca să nu ai prezentă în minte pe cea mai puternică dintr'o altă vreme. E și aci chestie de adaptare la mediul. Și într'un pavilion atât de bogat și cu gust aranjat ca cel englez, această adaptare sufletească, — sau *Einfühlung*, cum zice Germanii — se face cu înlesnire, încât te trezești deodată, vrând-nevrând, în admirație.

Dar să mergem mai departe, la Unguri.

Cine ar fi crezut? Ungurii printre cei din țări la o expoziție de belle-arte! Dacă pe Englezi, dragostea lor mare pentru Italieni i-a îndemnat să lucreze cu atâta tragere de inimă pentru expoziția din Roma, pe Unguri de sigur că numai trufia lor națională i-a împins să facă toate eforturile ca să se prezinte cât se poate de bine în capitala Italiei. Și trebuie să recunoaștem că au reușit. E demn de imitat acest zef al Ungurilor de a fi totdeauna pe planul întâiu la expozițiile internaționale.

Pavilionul lor dela expoziția din Roma, e o clădire impozantă, în stil modern, îndrăzneț, pe al cărui frontispiciu se citește în litere cubitale „Magyarország“ și apoi acest nume tradus în diverse limbi. O parte din pavilion — terasa din dreapta — e transformată în cofetărie condusă de faimosul Gerzan din Budapesta.

Fiind cea mai elegantă din toată expoziția, aci se adună publicul cel mai ales. Și din acest punct de vedere, Ungurii au știut să atragă lumea.

Să intrăm puțin în pavilion. În marea sală centrală, admirabil decorată, busturile Împăratului-Rege, al regretatei Elisabeta și a moștenitorilor tronului. Pe părți tablouri mari decorative de Benczur, un pictor care face mult efect cu coloritul său viu. Sunt interesante și portretele contesei Károlyi și al contesei Berchthold-Filipp-Laszlo e, fără îndoială, un minunat portretist. El știe să imprime multă distincție și viață adevărată în pânzele sale. Ni-se dau de el zece lucrări, între cari faimoasele portrete ale Papei Leon XIII, al cardinalului Rampolla, al d-nei Hubay etc. O sală specială e consacrată lui Mihail Munkácsy, din operele căruia s'au dus diferite lucrări celebre, aflate în galeria din Budapesta ca: „Ultimele ceasuri ale unui condamnat“, tablou de un realism mișcător; „Crist pe cruce“, „Crist înaintea lui Pilat“, o schiță a marelui său tablou aflat la Londra: „Moartea lui Milton“ etc.

Munkácsy, László și Benczur sunt trei artiști care se impun cu demnitate în arta modernă. În celelalte săli expun o sumă de alți pictori, printre cari însă prea puține individualități. E interesant faptul că Ungurii urmăresc toate curentele noi de artă și că tinerii lor artiști frecventează în număr mare centrele artistice din Paris, München, Berlin etc. Printre acești artiști maghiari cari s'au adăpat la izvoa-

rele artei europene și au reușit să facă lucruri frumoase, vedem aci pe Ladislau Paal, bun pictor sagist; Szinyai, pictor foarte luminos. — ar sumă de peisagii pline de soare; Vaszary, pictează frumos flori; Csók, impresionant pictor de nuduri și atâția alții, cari merită mai puțin să fie relevați.

Cine dorește să guste o pictură simpatetică și plină de poezie, lipsită de rafinată și năică modernă, să se urce în pavilionul japonez — o mică pagodă exotică — și va avea senzații cu adevărat fermecătoare. Artiștii țării crisauntemelor și a geishelor știu să picteze cu multă gingășie femeile lor, mici ca păpușă având pe buze un surâs ușor și cuminte; grănițele bogate în flori ce nu cresc pe la noi, și nimale și păsări — mai ales — de toate speciile: vulpi șirete cu nasu'n vânt, boboci gemând în jurul raței, găști sălbatice, becațele. Toate acestea în acuarele ușoare, ori pe pânze vane, picate cu atâta spontaneitate încât îți pare că artistul s'a jucat. Au încercat ei nu-i vor să facă și pictură în ulei „de-a noastră“, europeană, dar n'au reușit decât să ne dovedească că mediocritățile pot înflori și printre oame de rasă galbenă.

Roma, Maiu 1911.

Tiberinus.

Potemchin II

Urmare -

În „Declarația” scriitorilor („Tribuna” 30 Aprilie n. 1911) stă scris: „Am primit invitarea” etc. Deci: cineva i-a chemat; nu ei s’au îmbiat. Urmează, că scriitorii nu-s vinovați prin nimic, căci *nu au pus la cale* „acțiunea lor” din voință proprie. Și trebuie să-i credem.

Dar atunci se impune întrebarea: cine i-a invitat? Răspunsul nu-l dăm noi, ci d. Cincinat Pavelescu, unul dintre scriitori, când zice la banchet: „Mulțumim valorosului organ românesc „Tribuna”, care ne-a adunat (!), aici, ... și în special d-lui Sever Bocu, directorul ziarului „Tribuna”. Iar „aplauzele” ce au urmat după ce i-se mulțumi d-lui Bocu (așa scrie înșuș „Tribuna”) dovedesc încă un lucru: că întreg publicul azistent știa că d. Bocu i-a chemat la Arad și aprobă pasul acesta. Este deci un adevăr incontestabil, că „Tribuna” a aranjat șezătoarea și în special d. Sever Bocu în calitate de „director al ziarului”. Acest adevăr îl recunoaște chiar d. Bocu în „Tribuna” din 3 Maiu n. când zice: „Chiemând pe scriitorii români la Arad, „Tribuna” a rămas consecventă” etc.

Să ne lămurim punct de punct. De aceea ne întrebăm: cari au putut fi *intențiile scriitorilor*, când au venit la Arad? Răspunsul iarăș nu-l dau eu, ci-l dă ziarul „Viitorul” din București, în care a apărut un articol, despre care articol d. I. U. Soricu (corespondentul din București al „Tribunei” și credem și redactor la „Viitorul”!) zice, că „poate fi considerat ca un comunicat din partea scriitorilor”, cari scriu la „Tribuna” și iau parte la șezătoarea aranjată de d. Sever Bocu. Până când scriitorii nu vor da un contracomunicat, noi trebuie să privim rândurile din „Viitorul” de un comunicat oficial, chiar dacă el s’a dat numai prin rostul d-lui I. U. Soricu. În comunicatul acesta se zice cuvânt de cuvânt: „În „Tribuna” zilnic se vor găsi numele scriitorilor generației de astăzi, cari au luat neștrămutată hotărâre de a da tot sprijinul lor „Tribunei” și de a face toate jertfele pentru ea în caz de nevoie”.

Și notați bine: aceste rânduri se pot citi în acelaș număr al „Tribunei”, în care a apărut și „Declarația”, deci un alt comunicat ai scriitorilor sosiți în Arad, în care ei zic, că intenția lor a fost numai „de a propaga idealul unității culturale a neamului nostru” și în care se plâng, că „Românul” („Declarația” e un răspuns dat „Românului” nu „Viitorului”) a interpretat „greșit” acțiunea lor, demonstrația lor *pentru* „Tribuna”. Cum vi-se pare, cinstiți cetitori: nu se bat oare în capete cele două comunicate?

Acum după ce cunoaștem intențiile cu cari au venit scriitorii la Arad — din chiar peana lor, care scrie la „Viitorul”! — să vedem ce scopuri a avut Potemchin II, d. Sever Bocu cu *aducerea* lor la Arad?

Răspunsul iarăș nu-l dau eu, ci-l dă înșuș Potemchin II, care astfel își mănăcă mesărat epitetul de „cel Mare”, fiindcă nu putu ascunde îndestul scamatoriile sale.

În articolul „Șezătoarea scriitorilor” din „Tribuna” dela 3 Maiu n. zice despre șezătoare: „În fața rezultatului, care *nouă* (Tribuniștilor!) ne-a dat nu numai

dreptatea morală a ideii, ci și dreptatea materială a succesului desăvârșit”. Subtragera cuvântului *nouă* este a d-lui Bocu, care și prin mijlocul acesta de tipar vrea să arate *clar de tot*, că era vorba să se facă deosebire cu prilejul „Șezătoarei” între „noi” (Tribuniștii) și „cei alții” (Comitetul național!) Și și mai clar expune d. Bocu scopul potemchiniei cu scriitorii aduși din România în următoarele rânduri din acelaș articol: „Pentru aceea scrisul nostru *acuma* (după Șezătoare”) nu putea cânta nesuccesul (adecă în politică!) și umilirea rușinoasă (adecă *prin* scriitori) a *altora*, ci numai *biruința* noastră. Este dar, că *scopul* „Tribunei” prin aducerea scriitorilor a fost „*biruința*” a ei cu ajutorul scriitorilor și prin scriitori?

Chiar și numai prin atâta s’ar fi adus dovada, că „Românul” nu a interpretat greșit venirea scriitorilor invitați de „Tribuna”. Și să nu uităm nici un moment, că „Românul” reprezintă vederile Comitetului național! Dar mai avem și alte dovezi. Și le vom da și pe acestea.

Scriitorii, surprinși de interpretarea acțiunii lor din partea „Românului”, în clipa dintâi luaseră hotărârea de a renunța la „șezătoare” și la orice *altă* manifestație zice „Tribuna” dela 30 April n. „*Altă* manifestație” vrea să zică, că și „Șezătoarea” a fost o manifestație! Față de această nouă mărturisire sinceră ce aș mai putea adăuga decât atât: toată pasărea pe limba ei pierde! Și mai ales se dovedește acest adevăr, dacă știi să desfăci adevărul ascuns atât de bine — ca la vamă obiectele de contrabandă! — în volburoasele deprinderi stilistice ale redactorilor „Tribunii”, cari și ei bieții muncesc de frica cnotei, dar îți lasă impresia, că le-au învățat dela pișcherlăcurile cele mai subtile ale marilor financiari ovrei.

Ce s’ar fi întâmplat, dacă scriitorii ar fi renunțat la „Șezătoare”? Ar fi fost o strălucitoare dovadă pentru toată lumea românească, că și scriitorii au observat intențiile și scopurile „Tribunii” și ale dlui Sever Bocu! Și din momentul acela pentru scriitori n’ar mai fi fost întoarcere la „Tribuna”, care i-a exploatat.

Că s’ar fi distrus autoritatea morală a comitetului național, pe care „Tribuna” se face că o apără ovreiește? Nu ne socotește dar „Tribuna” atât de naivi, să credem un lucru ca acesta, după ce ziarul Comitetului a dat interpretarea „Șezătorii” așa cum a dat-o! Și Potemchin II a observat numai decât dezastrul ce-ar urma pentru „Tribuna”. Și deci a stăruit să nu plece scriitorii din Arad. O spune înșuș „Tribuna”: „Pentru aceea s’au depus *stăruinți* pe lângă scriitorii noștri, să renunțe la noua lor hotărâre.” Măcar atâta timp să stea în capul vaselor pânzele și scândurile înșelătoare, până când corabia împărătesei trece la vale spre Cherson! Știa Potemchin II, în care caz ar fi fost pierderea și batjocura mai mare și s’a priceput să arunce încă odată năsip în ochii scriitorilor.

Și încă n’am gătat cu motivarea. Să întrebăm încă odată: A fost „Șezătoarea” o manifestație politică, ori nu a fost? Și acum se va vedea îndată, cum se prinde iarăș mâța în sac.

Ce zic scriitorii? În „Declarație” („Tribuna” 30 Aprilie) ei zic următoarele: „Scriitorii din România își dau bine seama

de ce *anume drepturi* se pot folosi în actuala frământare sufletească a fraților lor de peste Carpați”. Și fiindcă această formulare a drepturilor lor este prea vagă, unul dintre scriitori, d. Cincinat Pavelescu s’a simțit obligat să spună *clar* la banchet („Tribuna” 3 Mai): „Noi scriitorii din Țară n’am venit să facem politică”. Poate exista vre-un om, care să învinovățească pe scriitori? Firește, dacă ei nu vor lăsa „comunicatul” din „Viitorul” fără răspuns.

Ce zice „Tribuna” la întrebarea, dacă „Șezătoarea” a fost ori nu a fost o demonstrație politică, *pentru* „Tribuna”? În articolul de fond dela 4 Maiu răspunde și „Tribuna” dar, ca și d. Cincinat Pavelescu, așa: „un ziar autorizat s’a găsit să strice armonia și să ridice acuzații *absurde*, că e la mijloc *reclamă și politică*.” Așadară acuzația, că venirea, adecă *aducerea* scriitorilor la Arad a fost o manifestație *politică pentru* „Tribuna” este *absurdă*, zice Potemchin II.

Să întoarcem foaia și să vedem ce zice acelaș Potemchin II. în *acelaș* număr din „Tribuna” la pag. 5, unde cetim următoarele rânduri: „Poetul Goga și scriitorii grupați în jurul acestei gazete (observați: șeful și soldații; cum vrea să-i arate Potemchin II!) au intrat în conștiința publică nu numai prin operele lor literare *ci și prin atitudinea lor politică conștientă* care va trebui să fie apreciată de orice fruntaș așezat înafară de zona literaturii, pentru că *scriitorii* (alții nu!) reprezintă, cum a spus Goga, înșuși rațiunea de a fi a unui neam”.

Se poate da un răspuns mai clar la întrebarea, dacă venirea scriitorilor și Șezătoarea dela Arad a fost ori nu a fost o demonstrație politică?

Când directorul ziarului „Tribuna”, cel care i-a chemat la Arad, spune și recunoaște singur, că scriitorii vor influența opinia publică românească prin *atitudinea lor politică*, deci prin manifestația lor de simpatie *pentru* „Tribuna”?

Când acelaș director al ziarului „Tribuna” spune, că atitudinea lor politică este *conștientă*, că ea prin urmare pornește din *voința* scriitorilor, de a manifesta *pentru* „Tribuna”?

Când ea se potrivește până la cel din urmă punct și virgulă cu „comunicatul” din „Viitorul”, care dă pe față intențiile scriitorilor veniți la Arad?

Și când „Tribuna” pretinde, ca această manifestație de simpatie a scriitorilor pentru *politică* „Tribunii” să fie apreciată, să fie luată în seamă „de orice fruntaș în afară de zona literaturii”, deci de conducătorii noștri politici, de Comitetul nostru național?

Iată unde am ajuns: Comitetul național al Românilor din Ardeal și Ungaria, ca reprezentant al *partidului nostru politic*, se găsește în luptă cu „Societatea scriitorilor români din România” din acest singur motiv: că „Tribuna” nu vrea să răspundă pentru greșelile ei *politice* înaintea singurului for românesc de judecată în afaceri politice: înaintea Comitetului partidului național!

Și cui îi rămâne gloria acestei ticăloase potemchiniei?

Lui Potemchin II. și d-lor Oncu și Ciorogariu!

„Copiii noștri“ din Viena

Viena, la 30 Maiu n. 1911.

Iată aceasta e agrăirea gingașă și po-zitivă, ce o poți auzi dela seniorii colo-niei române din Viena, când vorbesc de-spre studenții noștri de aici, despre cari se poate zice că în capitala Austriei nu sunt „copii ai nimănui“, pe cum i-a numit pe cei din Cluj d. Goga, ci ei formează o parte esențială și integrantă a unei familii mari, ce se numește colonia română.

Și cu drept cuvânt merită tinerii noștri această agrăire intimă și interesul pă-rintesc, ce le poartă colonia. Despre acea-sta dovadă să fie și convenirea tinerilor dela 28 I. c. n., când societatea lor „Ro-mânia Jună“ a ținut o ședință ordinară, cu care ocazie atât conducătorii, cât și mem-brii, acestei reuniuni de nou au documen-tat că ei deja stau pe acel nivel național cultural și social, unde trebuie să steie ti-nerimea noastră academică.

Mi-a a făcut o deosebită plăcere ca să asist la această ședință, care a fost atât de corect condusă și debaterile atât de frumoase, încât ar trebui s'o prezint ca model publicului român, dar mai cu seamă altor societăți ștudentești de ale noastre. Aș abuza însă poate prea mult de ospita-litatea acestui iubit ziar, dacă aș reda în toate amănuntele decursul acestei frumoase ședințe, deci mă voiu mărgini a reda numai cele mai principale momente, cari au să vorbească destul de elocvent că ce conștii sunt conducătorii și membrii acestei pepi-nieră română din capitala habsburgică de-spre datorințele lor naționale culturale și sociale.

Pe lângă debaterile corecte ale afa-cerilor administrative, conduse cu multă pricepere și conștiințiositate, la ultimul punct din ordinea de zi s'au sulevat și debătut nește chestii importante, într'un mod atât de corect, încât mi-s'a umplut inima de bucurie văzând că copiii noștri nu numai că stau în curent cu cele mai nouă și im-portante evenimente culturale și naționale, ci și știu îndeplini și datorințele lor so-ciale și frățești.

Dintre aceste chestii în primul loc trebuie să amintesc surprinderea plăcută, ce ni-a cauzat-o destoinicul d. președinte, care în termini călduroși ne aduce la cu-noștință, că octogenarului academician — d-lui dr. At. Marienescu — într'o confe-rință, ținută de curând la Academia Ro-mână, i-a succes a dovedi că Radu Ne-gru nu e o figură legendară a trecutului nostru, ci o figură istorică. Evenimentul acesta, de o importanță mare istorică, a fost luat la cunoștință cu vii aclamări și aplauze din partea plenului, care a trimis o depeșă de felicitare veteranului acade-mician. Asemenea s'au expediat felicitări telegrafice și d-lui dr. A. Baron-Hurmu-zachi — noului mareșal al Bucovinei.

Un alt eveniment, înduioșător, a fost frumoasa vorbire a harnicului membru — d. Grămadă, — care în cuvinte bine simțite descrie mizeria iubitului, — dar

nefericitului — nostru poet Anghel și face un apel călduros la membrii societății ca să contribuie la colecta, deschisă de dânsul, pentru acest nefericit luceafăr al lite-raturei noastre. Am rămas adânc mișcat, când am văzut că cu cât zel binevoitor deschid bunii noștri copii pungulițele lor, cam atrofiate chiar acum la finea luni, ca să-și depună spre acest scop modestul — dar cu drag oferitul — lor obol.

Nu pot retăcea nici acel moment fru-mos al ședinței acesteia, prin care mem-brii societății în mod atât de eclatant au dovedit că într'adevăr sunt vrednici ca să fie agrăiți cu terminul familiar „copiii noștri“. S'a întâmplat adevă, acum vre-o două săptămâni, că cutare anonim, pes-cuind în tulburele patimilor nefaste și răs-colite prin ținuta condemnabilă a „Tri-bunei“ și voind poate a slăbi efectul mor-alizator al articolului „Poticneli“, în „in-dependentă“ din Arad fără nici o cauză — ca din senin — s'a năpustit în modul cel mai brutal asupra unui distins și ve-nerat membru emeritat și onorar al socie-tății. Aflând comitetul societății numai mai târziu că la cine se refereste această ne-qualificabilă ofensă, în ședința aceasta, în termeni aspri și binemeritați, a înfierat fapta rușinoasă a acelu necunoscut. Tot-odată s'a decis, cu unanimitate, ca să i-se aducă respectivului domn membru ofen-sat, regretele societății și să i-se exprime asigurări de simpatie și stimă din partea tinerimei în mod oficial.

Culmea acestei deosebit de frumoase ședințe însă a fost o discuție asupra unei chestii de ordin moralizator. Discuția a-ceasta a deschis-o un brav membru, de un temperament deosebit, care în justa lui ură contra cântecelor, dansurilor și obiceiurilor străine, era de părerea, că cei doi tineri, cari au dat ansă la publicarea articolului „Poticneli“, să fie desaprobați și din partea societății. S'a încins o dis-cuție foarte viuă, dar ținută la nivelul cu-venit și demn, ce le poate servi spre laudă și cinste tuturor copiilor noștri de aici. Dar și rezultatul final al acestei dis-cuții a fost demn de numele cel bun, de care se bucură această societate acade-mică. Iți era mai mare dragul să auzi cum se întrece Ardeleanul cu Bucovinea-nul în accentuarea, că noi, Românii, tre-bue să fim și în privința națională nu numai corecți, ci și radicali, ba chiar fa-natici. S'a accentuat, că articolul, care cu drept cuvânt a condamnat cântecele și dansurile străine, a fost scris din punct de vedere moral-național și n'a intenționat a ataca onoarea personală a respectivilor tineri, cari au comis fapta aceea nepre-cugetată, ci a voit să arete, că sanctua-rele noastre familiare trebuie să le ferim, între toate împrejurările, de accentele stră-ine, cari ar altera și cât de puțin bunul nostru sentiment național. S'a relevat și împrejurarea, că intenția acelu articol n'a fost și n'a putut fi nici alterarea onoarei acelei familii, unde s'a întâmplat totul, căci Românii din Viena și în special ti-

nerii, știu aprecia prea bine meritele, c-le are această familie pe terenul social și colonia română de aici.

Ca rezultat al acestei discuții, plin de cel mai genuin sentiment național, care pe lângă d. președinte și vicepreședinte au mai luat parte d-nii Bian-comșa, Grămadă, Marmeliuc și dr. Paul-lincu, cu bucurie pot constata, că plin deși din punct de vedere național a con-damnat fapta d-lor St. Mărcuș și P. Vlad totuș luând în considerare că-i știu d. Români buni și cinstiți și presupunând că în această odioasă afacere intenție re-la mijloc n'a fost, ci că totul s-ar fi pe-trecut sub impresia unei dispoziții spor-tance, a decis ca față de dânsii să se facă cu cuvenita considerație frățească.

Iată, așa-mi place să văd și să știu tinerimea noastră: senzibilă față de greșelile naționale, dar conciliantă față de frați, cari numai din întâmplare au greșit.

N'am cuvinte destul de frumoase ca să pot în deajuns lauda radicalismul național dar totodată și concilianța și bunăvoința frățească a copiilor noștri din Viena.

Un senior.

Congregația comit. Hunedoara. Din Hunedoara ni se scriu următoarele: Ieri s'a început congregația de primăvară a comitatului Hunedoara. Ancheta ținută în comitat și suspendarea din oficiu a vice-comitelui a pricinuit divergențe foarte acute.

Ședința de ieri s'a început la orele 9 a. m. sub președinția prefectului Mara. Prefectul într-o vorbire mai lungă a raportat despre activitatea d-sale de până acuma și a declarat, că d-sa nu odată nu a vătămat dreptul autonom al comitatului; din contră tocmai aceia au abuzat cu acesti cari în primul rând aveau datoria să-l respecte. Respinge cu indignare acuzele ce i se aduc, pe-tru conducerea comitatului.

Baronul I. Kemény propune, ca congregația să ceară ministrului revocarea ordului de suspen-dare al vice-comitelui. Se cetește ordinul minis-trului de interne, apoi într'o furtună foarte mare s'a început dezbaterile propunerii baronului Kemény.

Mare furtună a pricinuit vorbirea d-lui dr. F. Olariu, care a propus votarea propunerii co-misiei permanente, dar ea, furtuna, s'a potolit atunci când d. dr. Aurel Vlad a vorbit în românește, făcând partidului guvernamental o critică aspră, dar dreaptă.

— Ungurește, răcniau din răsputeri Ungurii și Jidani.

Dar d. Vlad, neînfricatul luptător român, nu băgând în seamă răcnetele și urletele furioase, continuat în românește spunând, că numai vorbirea universal, egal, direct și secret va face să înceteze stările triste actuale. De altfel, declară d. Vlad Românii sunt neutrali în cauza certelor și furtunilor din comitat.

Membrii Români au răspițit cu aplauze fur-tunoase frumoasa și energica vorbire a d-lui dr. Aurel Vlad, aprigul luptător al cauzei românești fostul deputat al Orăștiei.

Congregația cu o majoritate de 209 voturi votat propunerea comisiei permanente a congre-gației, de a se lua la cunoștință ordinul minis-trului de interne cu privire la suspendarea d. vice-comitelui. Guvernamentalii au primit cu ovații rezultatul votării.

Ședința a durat până seara la orele 7 și jumătate. Ședința de astăzi s'a început la orele 9 a. m. Scenele furtunoase s'au repetat și astăzi. Propunerea lui A. Ajtay și soții, de a se insinua că

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 bucăți

! calese diferite la dispoziție. !

! Telefon 439. Prețcurențe se trimit grătuit și francat.

merci călcarea legii prin prefectul Mara, nu a fost încă dezbătută. Au vorbit *A. Ajtay*, *A. Barcsay*, *M. Steiner*, *dr. Aurel Vlad*, *I. Andrée* și *L. Csulay*.

Mai sunt încă o mulțime de propuneri care vor trebui dezbătute, așa, că congregația se va dărâși, probabil, abia mâine seară.

Opoziția dovedește o atitudine foarte provocatoare, încât atât ieri, cât și astăzi prefectul de vreo trei ori a trebuit să suspende ședințele.

Starea M. Sale împăratului. Procurorul din Praga a confiscat numărul de azi al ziarului „Prager Tagblatt”, deoarece publicase știri alarmante despre starea M. Sale împăratului. De altfel publicația incriminată e o reproducere a unei știri din numărul de ieri al ziarului „Slavisches Tagblatt”, care încă a fost confiscat ieri în Viena. Ziarul acesta aduse știrea, că se va înființa regență, în frunte cu A. Sa Ferdinand, moștenitorul tronului, deoarece M. Sa atât e de bolnav, încât nu mai poate rezolvi afacerile Monarhiei.

Din Budapesta ni se anunță, că M. Sa se va pleca bine și mâine la amiază cu trenul de 1 oră pleca dela Gödöllő la Viena.

Totodată ni se anunță, că azi prim-ministrul Mont. Khuen-Héderváry s'a prezentat în audiență rămas bun la M. Sa. Prim-ministrul a luat parte și la prânzul de Curte.

Un articol al d-nului Oscar Jászi. Cunoscutul publicist ungar Oscar Jászi, considerat ca autoritate în materie de sociologie, publică în ziarul „Világ” un articol foarte interesant, drept răspuns la discursurile deputaților maghiari în Camera.

El se ridică împotriva politicii de maghiarizare, susținând, că este absurdă tendința șovinistilor maghiari de a maghiariza naționalitățile din Ungaria. Toate încercările acestea sunt nenaturale și prin urmare zadarnice.

Cât privește pe Români din Ungaria este adevărat, că ei sunt cam înapoiați în cultură, dar aceasta nu e vina lor, ci a timpurilor vitregi prin cari au trecut. Este o minune, că Români sunt și așa cum îi găsim astăzi, căci alt neam mai puțin înzestrat dela natură și mai puțin rezistent de mult ar fi pierit.

Ungurii vor să maghiarizeze în zadar pe Români din Ungaria, continuă d. Jászi. Aceștia au limba, tradițiile și cultura lor națională și niciodată nu se vor lăpăda de ele. Iar România, care este un stat cultural, sprijinește lupta culturală a Românilor.

De asemenea vor rămânea zadarnice încercările de a maghiariza pe Slovaci, cari sunt sprijiniți de neamul ceh, cu o cultură puternică.

La sfârșitul articolului, d. Jászi face un apel la bărbații politici maghiari să renunțe la absurda politică șovinistă și, păstrându-se de un spirit de pace, să realizeze armonia între naționalități pe temeiul egalei îndreptățiri a tuturor naționalităților din Ungaria.

Protectoratul Franței asupra Marocului. Față de telegrama corespondentului din Fez al ziarului „Le Matin” — după care Mulay Hafid ar fi cerut generalului Moinier ca Franța să declare protectoratul ei asupra Marocului, — o notă oficială a ministerului de externe francez

declară că știrea, cel puțin pentru un moment, nu se confirmă. Nici generalul Moinier, nici consulul francez din Fez, în depeșile în cari relatează intrarea trupelor în capitala imperiului șerifian, nu pomenesc de o atare dorință din partea sultanului.

De altfel, adaugă comunicatul, Franța nu va face nici odată un asemenea pas, chiar dacă Mulay Hafid — care a mai cerut-o odată ministrului de externe de pe vremuri, Pichon — ar reînoi cererea sa.

Actualul ministru al afacerilor streine, Cruppi, ca și predecesorul său, e ferm hotărât să nu facă nimic care ar putea fi interpretat ca o nesocotire a actului dela Algesiras.

Din Ceuta se vestește, că Raisuli, cu mijloacele puse la dispoziție de 20 marocani bogătași, recrutează o armată de kabili, cu care să declare războiul sfânt contra Spanioiilor.

Franța și Italia. Generalul Goiran, noul ministru de război francez, primind pe corespondenții ziarelor italiene, — cari veniseră să-l felicite — a rostit o entuziastă alocuțiune, în care a stăruit asupra comunității de rasă între popoarele francez și italian.

Făcând aluzie la jertfele de vieți omenești, costate de progresele aviațiunii în ambele țări, și la raidul Paris—Turin—Roma, ministrul a adăugat:

„Eroii noștri aerieni au misiunea nobilă de a cimentă și mai mult alianța — vreau să zic, legăturile firești cari unesc Franța și Italia”.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 31 Maiu.

Senzația zilei de astăzi a rămas, de oarece contele *Iuliu Andrássy*, numit și contele negru, nu și-a ținut vorbirea. În locul lui însă *Henric Béla* a dezvoltat atitudinea 67-iștilor afară de partide, iar *S. Bakonyi* a vorbit în chestia universității a treia și despre autonomia regnicolară a Jidanilor.

Astăzi s'au mai anunțat oratori la discuția bugetului cultelor și de oarece vacanța Rusaliilor rom. cat. era proiectată pentru patru zile, se vorbește, că guvernul va cere îndemnizare, sau președintele Camerei va propune lungirea ședințelor.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează *Francisc Kabos*. După verificarea ședinței trecute președintele prezintă Camerei adresele sosite la Cameră, cari adrese se predau comisiei petiționară.

Ștefan Rakovszky prezintă o propunere în chestia modificării *legii de incompatibilitate*. Propunerea se va debata în ședința dela 20 Iunie n. a Camerei.

Desideriu Polónyi interpelează în chestia regulării insuetei *Margareta*, iar

And. Barcsay în chestia încălcărilor de lege din comisia congregației comitatului Hunedoara.

Strigăte: E greșeală! *Barcsay* a interpelat mai de mult.

Iul. Muzsa: Mai poate interpela odată.

Președintele constată, că s'a făcut greșeală.

Bugetul ministrului de culte.

Emil Neugeboren, guv. sas: Urgitează acțiunea împotriva alcoolului.

S. Bakonyi, justhist: Polemizează cu vorbirea de dăunăzi a lui *Rakovszky* și condamnă procedura acestuia, că aduce în discuție desfrâul

confesional și de rasă al deputaților. Sfârșește spunând, că să se nu caute invidia, ci spiritul conțelegerei și propune înființarea universității a treia la Dobrițin.

Ședința se suspendă pe 10 m.

Henric Béla, 67-ist afară de partide, vorbește despre progresul cultural.

CORESPONDENȚE

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN IAȘI

In jurul procesului Cuza-Socor — Serbarea zilei de 10 Maiu

Iași, 12 Maiu 1911.

La Curtea cu juri a revenit iarăși procesul de calomnie prin presă ce d. profesor universitar Cuza a intentat avocatului Em. Socor.

După cum se știe din darea de seamă despre proces, azi urma să presteze jurământul legal și să ia cunoștința despre lucrarea ce trebuie să îndeplinească d. Nicolae Xenopol — și nu A. D. Xenopol cum se arătase într-o corespondență din București — ce fusese numit expert în urma dorinței exprimate de unii jurați.

Tot astăzi trebuia să se judece și cererea d-lui Cuza de a se recuza acest expert și să se numească un altul.

Însă înainte de deschiderea ședinței s'a primit din partea d-lui Nicolae Xenopol următoarea telegramă:

„Fiind bolnav și nevoit a pleca la începutul luni viitoare în străinătate pentru căutarea sănătății pe timp mai îndelungat, vă rog respectuos a mă dispensa de însărcinarea de expert în procesul Cuza-Socor”.

În fața acestui act d. Cuza s'a abzis din cererea sa de recuzare, dar a cerut să se numească un expert competent în materie, care să fi întocmit o lucrare științifică, cum sunt d-nii D. Alexandrescu, A. D. Xenopol, profesori universitari și cunoscuți autori — sau să însărcineze Academia Română, ca să se pronunțe asupra celor 3 puncte formulate de jurați, mai ales că i-s'a adus învinuirea, că nu la această Curte ci la Academie trebuia să apeleze d-nul Cuza.

Din partea d-lui Socor a vorbit d. avocat Vespasian Pella, care a cerut să se numească orice expert, numai acei indicați de d. Cuza — nu.

Curtea însă după o scurtă deliberare numește expert pe d. C. Dobrogeanu-Gherea.

Imediat d. Cuza a introdus o petițiune de recuzare și a acestui expert pe motivul că fiind dovedit că broșura d-lui Socor nu este decât rezultatul campaniei ce Evreii o duc contra d-lui Cuza, nu poate fi expert d. Dobrogeanu-Gherea, care pe adevăratul său nume nu-i decât Solomon Solomonovici — Katz — deci jidan.

Lucrurile se vor clarifica tocmai la viitoarea sesiune a Curții cu juri ce începe la 15 Septembrie viitor.

Serbarea zilei de 10 Maiu s'a făcut cu aceiași solemnitate ca în toți anii, deci bine cunoscută, și totuși lume multă se adună și ia parte la serbare. În afară de parada militară, la Iași, a doua capitală cunoscută mai ales prin numeroasele sale școli — e admirată mai ales serbarea școlară. Toate școlile se adună la 3 ore în Piața Unirei, unde fiecare se produce cu cântece de voce și famfară, și cu ce are mai de samă, apoi se încinge strămoșeasca horă.

Serbarea va continua încă în Duminică viitoare cu jocul de minge „oina”, un fel de concurs între elevii școlilor secundare. V. T.

Deutsch Anna

anunța cu stimă on. public de dame, că s'a reîntors dela Budapesta și și-a deschis pe str. **Weitzer János nr. 17, etagiul I-ii atelier de îmbrăcăminte** pentru fetițe și băieți, după moda engleză și franceză. — Roagă sprijinul onoratului public.

Litere — Arte — Științe

O vizită în atelierul pictorului Octavian Smigelschi

Dacă este adevărat și îmbucurător, că astăzi literatura la noi a luat un avânt până acum neobișnuit și că publicul dovedește interes și pricepere pentru ce se scrie, nu este mai puțin adevărat și cu atât mai înfrântător, că celelalte arte se desvoaltă mult mai anevoie la noi.

Mă gândesc mai ales la pictură.

Nu ca și când n'am avea și noi artiști talentați, al căror geniu este destul de puternic pentru a da o notă personală artei lor, ba chiar a porni o primenire într'un ram oare care al picturii, de pildă în pictura bisericească, dar este că publicul nostru nu încurajează și nu apreciază îndestul pe artiști.

Trebue să te cuprindă o mâhnire fără de margini văzând lipsa de gust și de pricepere de artă, lipsa de interes pentru un ram nou al dezvoltării noastre naționale.

Ce lesne admiri icoane zugrăvite de străini pe când artiștii tăi talentați tânjesc și sufer sub neîncrederea sau — ce e și mai trist — indiferența ce le-o areți. Dacă pe lângă acestea mai are artistul și nefericirea să fie om de fire mai închis, căruia nu-i place vorba multă, ci spune ce are de spus cu penelul pe pânză, fire ce se nătâlnește adesea la artiști, să ne gândim numai la cel mai mare, Michelangelo, atunci artistul liniștit poate urma sfatul, pe care-l dă Petofi artiștilor: să-și facă un scrin mic în care să-și încuie dinții și așa nu va avea ce să muște, cel mult ce să înghiță.

Și totuși este și aceasta o dovadă a superficialității culturale noastre. Căci nu poți vorbi despre cultură adevărată la un popor, care nu arată interes și pricepere pentru artă. Artă este floarea albastră a culturii. Câtă vreme nici nu privești spre ea, nu te silești, să crești din floarea sălbatică minunea încolțită din glia țării tale care mândru privește spre cer, nici nu vei înțelege desfătarea sufletească ce-o câștigi studiând-o și admirându-o.

Avem și noi un artist mare, e pictorul Octavian Smigelschi. Trăiește cu totul retras în mijlocul familiei sale la Roma, orașul etern al artelor, mulțămîta bursei de stat care i-s'a dat acum pentru a treia dată; deși o mulțime de artiști de toate neamurile din țara noastră râvnesc să ajungă a primi această bursă. În frumoasa Villa Fraknoi își are atelierul acoperit cu desăvârșire cu pânzele și hârtiile mari, pe cari sunt pictate și schițate în mărime naturală scene din viața sfinților. Aproape un părete întreg cuprinde schița din viața sfintei Elisaveta, fiica regelui Andrei al II-lea, nevasta principelui Ludovic din Turingia, care ocrotind pe cei asupriți și bolnavi își uită durerea amară, ce-a îndurat-o alungată din castel și hulită de-ai săi. Smigelschi ne-o înfățișează atât de blândă și frumoasă, cu o lumină pare-că supranaturală pe față, în haină simplă, ușor aplecată spre niște săraci, cărora le-a adus hrană de sus din castel. În jurul ei sfinți, slugi cu corfe, cerșetori. Când plecase de-acasă cu poala plină de bucate se nătâlnește cu bărbatu-său, căruia nu-i plăcea împrietenirea Elisavetei cu cei asupriți și-o întrebă scurt: ce duce-n poală? Biata Elisaveta speriată răspunse: trandafiri, și când deschise poala Ludovic într'adevăr zări mulți și frumoși trandafiri, cari la săraci iar s'au schimbat în bucate.

Pe punctele din față se vede schița Răstignirii lui Christos zugrăvită pentru biserica gr. cat. din Murăș-Uioara. Și aceasta de o concepție tot atât de serioasă și simplă ca icoana cu sfânta Elisaveta. Mai ales gruparea perfectă o admirăm, atât de natural și simplu sunt aranjate grupurile

figurilor, fiecare în mișcări cu vioiciunea sau demnitatea potrivită caracterului său și totuși amăsurat recerînței stilului bizantin puțin stilizate. Apoi expresia dumnezeiască în fața Elisavetei, surprize și admirarea în fața sfinților și-a slugilor, încrederea nemărginită zugrăvită în trăsurile cerșetorilor! Sau pe icoana Răstignirii, din mișcările trupului și-a feței se poate ceti durerea sfâșietoare la femeie și Ion, răzvrătirea și împăcarea la tâhari, dar mai ales bunătatea și mila cerească, care se răsfrânge în trăsurile îndurerate și totuși împăcate ale Mântuitorului!

Un cap de Crist bizantin lucrat în mozaic în splendide culori după invenția mult mai simplă și bună de executat a lui Smigelschi — o invenție care va înlesni mult lucrarea și păstrarea intactă a mozaicurilor, — îți atrage privirea, pare că cetește tainele inimii tale, așa se uită de adânc și oblu în ochii privitorului. Sub icoană niște studii și schițe mici cu Fecioarele cuminte și proaste, desemnate cu multă vioiciune în mișcare. O frumoasă icoană în oleu reprezintă niște copii, cari se scaldă într'un râu, pe când razele soarelui străbat în mănunchiuri prin ramurile arborilor și încălzesc trupurile gingașe. Este atâta primăvară în acest frumos tablou!

În schimb sus pe perete atâră trei minunate peisaje, zugrăvite de Smigelschi încă în Sibiu, cari surprind prin seriozitatea și liniștea lor adâncă. După o furtună în apus s'au rupt norii, plutesc fășii pe cerul luminat de ultimele raze roșii ale soarelui; de o parte o pădure întunecoasă. Pe alt peisagiu o turmă de oi coboară una câte una din deal la vale. E toamnă târziu, oile au lână groasă, coboară ostenite, către seară. Este atâta poezie în aceste tablouri, o poezie tainică, tomnatecă.

Într'un colț al atelierului un cap de studiu cu trăsuri fine, inteligente privește gânditor la vale. Nu vede icoana atât de vie a țarancei române de pe Târnavă, care-și întoarce capul repede și te privește curioasă, întrebătoare. Toarce și s'a trezit pare-că din visul urmărit cu drag și acum se uită cu mirare cum de a ajuns la Roma?

De pe fotografiile luate după icoanele din biserica gr.-cat. din Murăș-Uioara am putut admira concepția adânc religioasă a icoanelor sfinte zugrăvite pe pereții bisericii. Se pare că Smigelschi, însuși încălzit de un simț profund pentru religie, a pătruns cu dragoste în viața religioasă a sufletului și astfel a putut da scenelor din viața Mântuitorului căldura și vraja, ce se răspândește pe fața oamenilor.

Ar fi o idee foarte norocoasă a Blăjenilor de-ar aranja în zilele serbărilor jubulare ale Asociațiunii o excursie la Murăș-Uioara pentru a cerceta biserica cea nouă.

Mă gândesc, pentru ce uităiesc la noi comunele bisericesti adesea atâția bani pentru zugrăvirea proastă a bisericilor, încât vederea icoanelor sfinte îți jighește simțul artistic; mult mai cuminte ar fi, de-ar avea o singură icoană, de pildă hramul, zugrăvit de mâna măiastră a pictorului Smigelschi. Așa fac Rușii. Chiar și în Darmstadt găsim o icoană de pictorul Victor Mihailovici Wasnezoff-Kussnezoff singurul pictor mare bizantin al Rușilor. Deosebirea este, că Rușii știu aprecia și cinsti artiștii lor mari dupăcum se cuvine — un mecenat a ridicat în orașul-fabric Guss o biserică numai pentruca Wasnezoff s'o zugrăvească — pe când noi azi încă nu înțelegem ce artist desăvârșit în pictura bisericască posedem în Smigelschi, care a descătusat pictura bizantină de formele ei prea rigide și totuși i-a păstrat toate trăsurile caracteristice. S'au într'adevăr avem lipsă de perspectiva vecinicii ca să putem înțelege și admira pe-un artist mare?

Dr. El. Lemény

Dela Dunăre în jurul Peninsulei Balcanice prin Italia la Dunăre

Pe marea Egee

Ca un copil plâns, care și după ce i-s'a deschis sânul mamei urmează a mai scânci înăbușit, valurile și aici la larg, își amintesc de truda din străntoare. Din vreme în vreme, din câte două părți, par a se reculege. Își ridică spinările în sus, cuprinse de mânia cea dintâi, și, fiindcă nu mai găsesc nimic în jur, se reped toate numai spre vapor, clătindu-și crestele de spumă... Cuprinse de alte vânturi din față, și, poate, părăsile de cele ce le mânau din urmă, se pierd în vârtejul de spumă pe care-l „elaborează” „România”. De ceasuri, curge, cernută ca prin sătă, o ploaie căldică de vară. Îți pare așa de straniu să piere peste aceste adâncuri nemăsurate de apă. Îți face impresie ca și când cineva s'ar lupta să înțească cu chibrituri focul, care ar mistui un codru fără hotare. Arare se ridică penesimile din adânc câte-o spinare de stâncă acoperită, pe ici-colo, cu mușchi și cătăină, apoi, se lasă iar sub valuri, cași când nu s'ar fi arătat decât pentru spectacol. Ca o corabie în formă și uriașă, ce poartă produsele unei țări întregi, se arată, de parte în stânga, o stâncă lunguiață cu pereți înalți mergând spre Dardanele...

Colonia „României” e întregă pe bord, cuprinsă de o statornică melancolie... Din vreme în vreme, câte unul din ceata vecinic lăncezindă se ridică brusc, ca și când și-ar fi adus aminte ceva important... Alții, sugestionați de această bruscă apariție a râului de mare, în stadiul ei cel mai înaintat, se lasă pe spate, iau parte la glumele celor câți-va „imuni”, cari îndeplinesc, în adevăr, servicii prețioase din toate punctele de vedere. Unii cântă iară să fi cântat vreodată în viața lor — și în adevăr, în timpul celor cincizeci zile de drum pe valuri, am constatat că muzica e un leac împotriva râului de mare cel puțin atât de eficace ca eterul, coniacul și lămâia.

Dar nădejdele încep să se prindă de suflute. ploaia a încetat, iar norii, tot mai spălăciți, se sfârcă, ciuruiți de fașile de soare, deschizându ochi albaștri largului de apă. Dedesuptul unei fășii de senin, în zarea adâncă din față, pare a se ridica, din vreme în vreme un val uriaș, gata să cuture marea Egee în tot cuprinsul. Dela o vreme, valul stăruie și crește; e uscat, un uscat lung. Să fie țărnițe din preajma Atenei? Bucuria încolțește în suflete la gândul acesta. Să simți sub picioare pământul sigur... Ce vis frumos — mai cu seamă că dela Constantinopol valurile nu ne-au dat pas să mâncăm.

Cu toate că din cele aflate pe drum despre firea Grecilor nu ne sunt de loc simpatice acești urmași ai vechilor Elini, privim totuși cu drag pământul pe care ne vom regăsi echilibrul pierdut în Galata.

Aflu că uscatul, care începe a se deslăși în zare, e insula Eubea; așa dar până la Piraeus încă drum de 5-6 ceasuri. În zarea afundă și turbure se arată dintre valuri un vârful de catarg, care abia se distinge cu ochianul. El crește mereu; vasul însuși se ridică deasupra valurilor și o taie întins spre noi. În urma lui, ca un câuș cu povară, vine greoaie „la pas” insula Andros.

Pe o funie a fiecărui vas se urcă, spre vârful catargului, câte un pachet, care se desface singur desfășurând aici un steag românesc, dincolo unul italian. Pe un bord și pe celălalt, flutură batiste. Un copil, care de teama altor copii se strecoară pe marginea uliței, un alt vapor se furișează pe sub zare, ținându-se binișor sub apă...

Prima și cea mai veche
casă de clavire Franz și Albert Renner

este a lui

în Timișoara-Iosefin, str. Hunyadi 12.

Mare asortim. de pian

pianine și harmoni

Calitatea cea

mai bună

Prețuri ieftine.

Soarele risipește un belșug de raze arginții în tot largul, colinele înalte, ruginii și sărace de pe coasta Eubeei par niște bătrâni gârboviți de vreme, melancolici, ieșiți pe țărni să se încălzească la soare, să-și rătăcească privirea în larg și, poate să-și aducă aminte de vremurile când vâsleau și ei... Eubea și Andros se dau tot mai mult în lături deschizând o poartă largă „României“.

În stânga se arată un far, ținut par'că în echilibru pe o stâncă subțire cât un deget. În dosul insulei Andros, spre Asia mică, o altă insulă mică, stâncoasă și crăpată, ca o dărâmatură de cetate.

Rămân în urmă cele două insule apropiindu-se pe nesimțite ca să închidă poarta. Când să se apropie cu totul de țărniile lor de valuri, vedem înaintea noastră ieșind de sub zare coastele Aticeii într-o parte și stâncile insulei Zea în alta. Ca niște limbi lacome de apă, se întind din Atica colinele pleșuve. Aici, cât bați cu ochii, pământul nu poate să dea altceva decât piatră și hrane pentru capre.

După ce trece și pe această poartă largă, vaporul ia direcție nord-vestică prin golful Egiptului — spre Pireu.

Romulus Cioflec.

INFORMAȚIUNI

Arad, 18 Maiu v. 1911.

De-ale noastre.

— Fiind mâne, Joi, zi de sărbătoare, înălțarea Domnului, numărul nostru mai apropiat (care va fi poporal) apare Sâmbătă dimineața.

*

— Toți acei domni, cari așteaptă dela d. Vasile Goldiș răspuns la scrisorile lor din urmă sunt rugați, să fie cu răbdare, deoarece de prezent d. Goldiș e bolnav. Avem însă nădejde, că peste puține zile iubitul nostru director va putea să-și reia firul ocupațiilor sale.

Rectificare. În articolul de Duminecă al d-lui I. L. Caragiale pe pag. 2 col. 1 jos în loc de „severa politică“ să se citească „severa politetă“. Iar în prim-articolul nostru de ieri pe pag. 1. col. 1 la început în loc de „douăzeci de ani“ să se citească „o sută douăzeci de ani“.

Petrecerea Reuniunii fi-meilor române din Șaroșul-săseșc va avea loc nu la 5 Iunie st. n., ci la 5 Iunie st. v.

Adunarea poporală dela Lugoj. „Drapelul“ din Lugoj publică următoarea invitație:

Aderenții partidului național român din comitatul Caraș-Severin și din comitatele învecinate sunt invitați la **adunarea poporală** care va avea loc în Lugoj la 2/15 Iunie 1911 la orele 11 a. m. în grădina otelului „Concordia“. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării. 2. Desbaterea asupra situației politice. 3. Reforma dreptului electoral: sufragiul universal, egal, direct și secret cu votarea în comune. 4. Prezentarea unui proiect de moțiune. 5. Închiderea adunării. (Urmează iscăliturile).

Alegerea comitetului comunal în Ilia-Mureșană. Din Ilia-Mureșană ni-se scrie, că Sâmbătă, 27 Maiu n., cu prilejul alegerii alor patru membri ai comitetului comunal de-aici, în urma ținutei frumoase și admirabile a țărănilor români au fost aleși cu o majoritate de 26 voturi față de lista maghiară-jidană candidații listei naționale românești d-nii: dr. Ștefan Chi-

rilovici cand. de avocat, dr. Ioan Maior avocat, Iuliu Orbonaș proprietar și Ioan Colibaș econom.

Trăiască bravii noștri țărani!

Din arhidieceza Blajului. Exc. Sa P. Metropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa a conferit Joi în 25 Maiu 1911 s. orduri ale hipodiatonatului și diaconatului, iar Duminecă în 28 Maiu s. ord. al preoției clericilor abs. *Onoriu Savu*, numit cooperador în Uifalau (distr. Făgărașului) și *Gheorghe Achim* din Restolțului deșert, numit adm. parohial în Restolțului deșert (distr. Alnașului).

O bancă românească nouă. Românii din Recita-montană și jur înființară sub firmă „Berzava“ un institut de credit și economii cu un capital social de 150,000 cor. Adunarea generală de constituire s'a ținut Duminecă în 28 Mai. Președintele preoției local, on. d. *Ion Popoviciu*, notar d. *Iosif Velcean*. În această adunare s'a votat proiectul de statute și s'a ales direcțiunea și inspecțiunea, alcătuită din fruntașii destoinici ai comunei noastre. Director executiv a fost ales d. *Grigore Iocrean* proprietar în Recita-mont, bărbat cu cvalificație superioară și român harnic. Insuflețirea recitenilor e mare, dându-ne cu toții prea bine seama despre importanța mare ce o va avea noul institut în viața Românilor de pe valea Berzavei. Prin înființarea acestei instituții de mult dorite, recitenii pun temeliea prosperării laudabile în toată privința. Dorim, ca noul institut să aducă roadele dorite și felicităm pe Românii, muncitori de mine și fabrici, pentru însuflețirea mare românească, cu care și-au dat obolul la înființarea unei bănci românești, în sânul populației române de pe valea Berzavei. *Raportor.*

Din patrie.

Muștele columbace, de cari se teme tot Bănatul, s'au ivit acum iarăși prin comitatul Târnava-mare. Au omorât deja mai mulți bivoli cu mușcătura și bieții locuitori sunt speriați, că nu se știe leac contra lor.

Congresul regnicolar al bărbierilor. Friserii și bărbierii din întreaga țară se intrunesc la Arad pe zilele de 21, 22 și 23 August, când va avea loc un imosant congres regnicolar.

Congresul nu se va ocupa de plângerile singuraticilor, pe cari nici de altcum nu le poate rezolvi până la o organizație perfectă, ci va trata cele mai arzătoare probleme de interes vital ale tuturor bărbierilor și frizerilor.

S'a ales deja comisiunea de aranjare a congresului. La biroul de organizare au intrat până azi mai multe propuneri din diferite ținuturi.

Comisiunea a distribuit deja raportul general tuturor măștrilor de bransă aceasta, adnexând și un avântat și călduros apel către toți.

„Atitudinea d-voastră — zic în acest apel — să nu o determine interesele particulare. Datoria ne este să rezolvăm problemele generale întâiu. Vă rugăm deci să nu vă izolați nepăsători față de mișcarea noastră, când e vorba de interesele tuturor. Numai în *solidaritate* desăvârșită vom crea ceva mare și folositor, ridicându-ne industria la nivelul ajuns în Apus“, etc.

Ca'n povești. Sâmbătă nainte de amiază jandarmia din Cefa s'a trezit cu un băiat bine îmbrăcat, schiopătând. Il cheamă Dimitrie Ellen. Cu fantazie bogată istorisi, având o mină desperată, un atentat romantic săvârșit împotriva lui de către doi tineri necunoscuți.

— În mezuina Sîmniclăușului românesc întâlnisem doi tineri. Aceștia trecând pe lângă mine — spune băiatul — unul m'apucă dela spate de gât, până ce al doilea mă isbi cu pumnul în față. Apoi se porniră a mă pisa. În sfârșit mă despoiară de pardesiul și îmi luară cele 5 coroane ce le aveam la mine. În vreme ce ei scotociau prin buzunarele pardesiului eu recăștigându-mi puterile o tulii spre sat. Unul dintre tâlhari însă să mă împiedecă, descarcă pușca după mine rânin-

du-mă la picior. Sângerând ce e drept, dar totuș reușisem să scap de ei.

Sergentul de jandarmi luase procesul verbal despre atentat și ordonă o anchetă peste hotar. Dar fără rezultat. De hoți nici pomană. Aflaseră însă pardesiul și haina băiatului, ascunse în grâu.

Băiatul de vre-o 15 ani în decursul anchetei fu transportat la spital agravându-se rana. Până Luni la prânz băiatul stăruie pe lângă poveste. În fața dovezilor însă n'avu ce face. Cu lacrimi în ochi el recunoscă că întreaga poveste cu atentatul e plămăuită și avea de scop să amăgească pe tatăl său. Vineri a furat adevărat 5 coroane de-acasă, ca să meargă la Oradea-mare. Ajungând, banii i-a spesat, ba a și scăpat trenul încât abia dimineața sosi acasă. Necăjit, temându-se de mânia tatălui său a inventat povestea cu jaful, rânindu-se însuș cu un flaubert de joc.

Îndată ce se vindecă, va avea băiatul îndrăzneț să răspundă pentru seducerea autorităților.

Dela frați

Dela Academia Română. D. *Dimitrie Sturdza* secretarul perpetuu al Academiei Române, și-a continuat, în ședința de Luni a Academiei, comunicarea asupra lucrărilor Divanului *ad-hoc* în Moldova, vorbind de lucrările și hotărârile Caimacamiei, începând din anul 1857, pe când erau Caimacami Ion Cantacuzino, Vasile Sturdza și Catargi.

Conferețiarul a vorbit de numirile făcute în administrație sub acești trei caimacami între cari erau dese neînțelegeri din cauza unor nepotriviri de vederi în rezolvarea unor chestiuni.

D. Sturdza a relevat și chestiunea egumenilor greci, cari datorau Statului 12,500 galbeni, cum și memoriul cu care Caimacamia a însărcinat pe logofătul Vasile Alexandri să-l întocmească spre a fi trimis Porții și marilor puteri garante ale convențiunei din Paris.

De asemenea, aplicarea legii electorale și întocmirea legii din 12 Maiu asupra presei, potrivit art. 47 din convențiune, au format obiectul activității acestor trei caimacami, despre cari d. Dimitrie Sturdza a spus Luni, că au lucrat în respectul legilor și cu multă cumpănire spre a nu primejdui interesele țării pe de o parte, iar pe de alta spre a nu jigni nici Poarta, nici marile puteri semnatare ale convențiunei din Paris. Rezultatul a fost, că cei trei caimacami au scăpat țara de influența nefastă a lui Achim Bey, care era reprezentantul Turciei în lucrările caimacamiei.

Comunicarea s'a încheiat la orele 4 d. a., după ce conferețiarul a citit toate actele și documentele privitoare la lucrările celor trei caimacami dela 1857 și până la sfârșitul acestei caimacamii.

Scriitorul Ion Adam și-a provocat singur moartea. Am anunțat moartea regretatului scriitor Ion Adam, în ospiciul „Socola“ din Iași.

Un ziar din Iași anunță acum că nefericitul publicist și-a provocat singur moartea, dându-se cu capul de pereții camerei în care se afla internat, din care cauză a căpătat leziuni ce nu se mai puteau vindeca.

Aceasta s'ar fi întâmplat numai cu câteva zile înaintea morții.

Neputând controla știrea, o dăm sub toată rezerva.

Dela Liga Culturală din București. Luni după amiază a fost adunarea generală a Ligei Culturale, secțiunea București, sub președinția d-lui St. Săulescu, ca să aleagă delegații pentru congresul dela Craiova din zilele de 21 și 22 c.

Balázs Péter, arhitect. Arad, B) Választó-utca 21.

Face planuri și execută orice lucrare în bransă aceasta în modul cel mai conștientios pe lângă prețurile cele mai ieftine.

Au fost aleși 42 delegați.

S'a comunicat apoi că membrii cari vor să ia parte la congres vor beneficia de o reducere de 75 la sută pe căile ferate.

Serbare la Vălenii-de-Munte. Sâmbătă, 21 Maiu cor. (Sf. Constantin și Elena) se va da aci o mare serbare câmpenească de către elevii școlii superioare de meserii din București pentru sporirea fondului necesar clădirii localului cursurilor de vară din Văleni.

Se vor executa: „Codrul“, poemă într'un act de B. P. Hașdeu, Statuile romane, danțuri naționale, etc. cântece executate de corul elevilor și corul „Frăția“ din Văleni.

După serbare, elevii școlii de meserii vor face o excursiune în localitățile muntoase din prejurul Vălenilor.

La Paris se pregătește o superbă manifestație în cinstea poetului francez José-Marie de Hérédia care a intrucat cel mai bine geniul latin, în literatura poetică.

Un foarte frumos articol a publicat în „Figaro“ d. Paul Adam cu acest prilej. D. Charles Gr. Lahovary, a trimis ziarului „Figaro“ o scrisoare în care se arată surprins, că dintre țările latine numai România nu e invitată să ia, alături de Franța, parte oficială și efectivă la sărbătorirea marelui poet.

Trebue să se știe, că „dincolo de civilizația germanică, există o țară latină care nu va putea decât să se bucure și să aplaude la izbânda acestei inițiative, chemată să păstreze și să întărească în veacuri energia geniului latin“ — astfel încheie d. Charles Gr. Lahovary scrisoarea trimisă marelui ziar parizian.

Asasinarea Românilor în Macedonia. Din Salonic vine știrea, că aproape de Gumenda, fostul insurgent Român Ioan Kia, născut în comuna Cupa, a fost găsit ucis. Ucigașii n'au putut fi descoperiți.

Ziarul „La Turquie“ primește din Monastir o telegramă cu cuprinsul următor:

„În urma unei chestiuni de pământ, trei Valahi au fost omorâți în satul Papadia. Stabilindu-se, că omorul a fost făcut prin instigațiile lui Şahin aga și ale muhtarului Bulgar din acest sat, Athanase, ei au fost arestați. S'au început urmăriți împotriva omoritorului Zia, care a fugit“.

Telegramă de mulțumită Reginei Elisaveta. Următoarea telegramă a fost transmisă Majestății Sale Reginei Elisaveta a României la Euxinograd (Bulgaria).

„Viu mișcate de sprijinul pe care Majestatea Voastră a dat și dă chiar acuma prin frumosul dar de cinci mii lei, atelierului „Regina Elisaveta Teșătoarea“, aducem respectuoasele noastre omagii și mulțumiri, atât în numele nostru, cât și în numele tinerelor fete sătence, cari vor duce, prin căminele lor îndepărtate, la îndeplinire deviza Majestății Voastre: „Viitorul țarei îl țese femeea“.

(semnate) Zoe Gr. Râmnicianu.

Alex. Gr. Cantacuzino; Alex. B. Catargi; Zoe C. Goleșcu; Anna Th. Nica; Maria Racotta; Fanny Seculici.

Petreceri.

Teatru în Gârbovița. Tinerimea română din Gârbovița invită la producțiunea teatrală urmată de joc, ce se va ținea la 3 Iunie n. în sala „școlii gr.-cat. din loc“, sub conducerea d-lui Alexandru David, învățător. Inceputul la 1/7 ore seara. Venitul curat este în favorul școlii gr.-cat. din loc.

Programul: „Așa a fost să fie“, piesă populară într'un act de Alex. Tințar. „Țiganul în căruță“, dialog de Em. Suci. „Ținerețe nebunete“, comedie într'un act de G. Cătană. „Țiganul cătană“, comedie într'un act de Em. Suci. Persoanele diletante: Ioan Maier, Maria Stâncel. Gherasim Tric. Lucreția Dancea. Ionuțiu Stâncel.

Gheorghe Boteiu, Emanoil Stâncel, Adrian Tric, Ion Țou, Lucreția Stâncel, Isidor Țou, Niculae Boteiu, Iacob Constandin, Laurian Dan. Feciori, fete și copii.

Concert și teatru în Recița. Reuniunea română de cântări și muzică din Recița-montană invită la reprezentația teatrală urmată de concert și joc, care va avea loc Duminică, în 4 Iunie 1911 în sala „Casinei române“ din loc.

Programul: „Moștenire dela răposata“, comedie într'un act de D. R. Rosetti, jucată d. Mihai Cristoi, d. Vasile Chiriță, d-șoara Elisav. Nicola, d. Nicolae Barbu, d-șoara Victoria Dintean, d-șoara Maria Morariu.

I. Podolean: „Imn de serbare“, cor. mixt. I. Velcean: „Frunză verde de mohor“, cântată de d-na A. Stoica și d. Ilie Bârnau, cu acompaniament de pian susținut de d-na Roza Micu. I. Vidu: a) „Creangă ruptă“, cor mixt. b) „Varia“, cor mixt. I. Velcean: a) „Frunză verde foaie lată“, cor mixt. b) „Cimpoișul“, cor mixt cu bariton-solo susținut de d. P. Stoica cu acompaniament de pian. Muzicescu: „Marș regal“, cor mixt. Inceputul la 8 ore seara.

Venitul curat e destinat fondului seminarului diecezan, deci suprasolviri se primesc cu mulțumită și se vor cvita în ziare.

Petrecere cu joc în Șaroșul-săsesc. Reuniunea femeilor române din Șaroșul-săsesc invită la petrecerea cu joc, ce se va ținea în 5 Iunie a. c. la via numită „Bangorta“ cu ocaziunea sfîntirii monumentului octogenarului, M. On. D. Teodor V. Borza, preot român gr.-cat., unde se află și monumentul. Inceputul la 12 ore din zi. Taxa de intrare după bunăvoință. Venitul este destinat pentru înființarea unei biblioteci populare în comună.

Petrecere de vară în Alba-Iulia. Inteligența română din Alba-Iulia invită la petrecerea de vară, care va avea loc la 12 Iunie st. n. a. c. (a doua zi de Rusaliu) în „Reduta orașenească“ din Alba-Iulia. Inceputul la 8 ore seara. Venitul curat se destinează fondului despărțământului Alba-Iulia a „Fondului de teatru român“. Prețul de intrare de persoană 2 cor., de familie 4 cor. Bilete se pot procura înainte de petrecere la d. dr. Athanasiu Mirza, în cancelaria advocațială a dlui dr. Ioan Pop, și seara la cassă.

Din străinătate.

Raid-ul aerian Paris-Turin-Roma. Duminică la 7 dimineața, au pornit, din Vincennes (dela marginea Parisului) 12 aeroplanes în cursa Paris-Turin-Roma.

Poliția luase din timp măsuri, spre a împiedeca publicul de a se afla în calea aparatelor, la înălțarea lor.

Cei 12 aviatori cari au plecat sunt: Garras, Beaumont, Vidart, Kammerling, Manissera, Weymann, Grey, Sevel, Bathiat, Cayet, Boelovici și Molla.

Beaumont și Garros au sosit la Lyon la 11 jum. Vichart a capotat la Sayt Lye, lângă Troyes. Aparatul a fost stricat, aviatorul n'a fost rănit.

Aviatorii militari plecați și ei din Vincennes, au coborât în diferite sate, lângă Troyes. Beaumont a sosit la Lyon la 3.38.

Beaumont a pornit iarăși la 4.14; Garros a sosit la 4.2 și a pornit la 4.46. Ceilalți aviatori s'au coborât în diferite puncte din județele Seine et Oise, Seine et Marne, Cote d'or, Aube.

Beaumont a sosit la Avignon la 6.47.

Agitația contra creștinilor în Smirna. Din Smirna se anunță că, în urma omorîrii unei fete de musulman de către doi lucrători greci, originari din Creta, o mare fierbere domnește în populațiunea mohamedană.

De teama izbucnirii unei violente mișcări anti-creștine, autoritățile au luat întinse măsuri de ordine.

Naufragiu. Din Madrid vine știrea, că vaporul „Conde Vilfredo“ s'a izbiț de o stâncă în apropiere de Malaga pe când venia din Portorico.

Vaporul s'a scufundat. Nu se știe că ce-au devenit cei o sută de pasageri cari se aflau pe vas.

Gravul accident de cavalerie al unui fiu al lui Wilhelm II. Prințul Ioachim, unul din fiii împăratului Germaniei — la exercițiile de călărie

făcute Luni de compania sa pe câmpul de manevre dela Doberitz, — a căzut de pe cal, rupându-și un picior.

În stare îngrijitoare, rănitul a fost transportat la spitalul din Potsdam, unde împărăteasa veghează la căpătâiul lui.

Accidentul s'a întâmplat în fața împăratului.

Catastrofa dela Issy relatată de primul-ministru Monis. Deși încă pe patul de durere, primul-ministru Monis al Franței a primit Luni pe mai mulți gazetari, cărora le-a făcut următoarea relațiune asupra catastrofei de pe aerodromul dela Issy-les-Moulineaux:

— „Ca să zic așa — a început președintele consiliului — am avut o presimțire de nenorocire care ne păstrea.

„La timp observasem că aeroplanul lui Train nu are stabilitate, legându-se prea mult, și că pilotul nu mai era stăpân pe cârma aparatului.

„Întorcându-mă către Berteaux, i-am spus: „Să fim cu ochii în patru, căci o primejdie ne amenință“. Mașina venia cu atâta viteză spre noi, că instinctiv am căutat să ne dăm în lături — spre a evita moartea care plana deasupra capetelor noastre.

„Înainte însă de a fi putut executa mișcarea, eu personal am avut impresiunea că, deși mă voiu putea feri de helice și motor, totuși nu voiu avea vremea de a scăpa de atingerea uneia din aripele aeroplanului. Și așa a fost.

„Cât despre sârmanul Berteaux, l-am mai putut vedea ridicând brațul, ca spre a da un ordin — apoi am pierdut cunoștința“.

Amănunte asupra dezastrului dela Cunney-Island. Din New-York se anunță: Focul de Sâmbătă a distrus întreaga stațiune balneară Cunney-Island. Nu a rămas hotel sau vilă neprefăcută în cenușă.

146 fiare ale unei mari menagerii — încinsă și aceasta în flăcări — parte au ars de vii, parte au fost împușcate spre a se evita o nenorocire dacă animalele ar fi scăpat în mulțime.

Numai un pui de leu a putut fi salvat de un îngrijitor al menageriei.

Fraude la ministerul de războiu grecesc. Din Atena se anunță: Primul-ministru Venizelos amenință cu destăinuirea unor grave fraude comise la ministerul de războiu sub guvernul Theotokis.

În aceste fraude ar fi implicați și mai mulți oameni politici.

Sângeroasa represiune a revoluției din China. Din Charbin se anunță, că generalul Li, trimis de guvernul din Peking, pentru pacificarea ținuturilor răscolite, e de o cruzime sălbatică.

În provincia Quantung a tras la sorți 160 dintre prizonierii făcuți de trupe și fără nici o altă formalitate de judecată, a dat ordin să fie spânzurați pe piețele publice.

Alți 200 revoluționari au fost aproape omorâți în lovituri de cnută.

În acest ținut răscoala se poate considera ca înăbușită.

ECONOMICE

Organizarea țărănimii

Centralizarea însoțirilor sătești

Cooperatiunea economică în Austria

Sub greutatea timpului, sub care geme poporul nostru încunjurat de nevoi în lupta pentru existență și amenințat de dușmani politici, cari doresc să-l nimiciască, ni-se impune imperios datorița, să privim cu ochii în patru în jurul nostru și să căutăm a vindeca prin mijloace potrivite cât mai îngrabă ranele și slăbiciunile de cari suferim.

Este mai presus de orice îndoială, că la pornirea unei acțiuni sistematice în privința aceasta va trebui să ne îndreptăm atențiunea noastră mai întâiu de toate asupra stărei economice a poporului dela țară, asupra păturii țărănești. A delătura neajunsurile țărănimii, a o ridică din sărăcie la putere și neatârname — această trebură să fie deviza principală la noi, Românii, în fața vremurilor grele de azi. Căci știut este, că poporul dela țară formează baza de care se razimă existența unui neam și dacă

această temelie nu este tare, orice clădire în sus, fie ea cât de frumoasă, nu poate fi durabilă, și va trebui să se prăbușească mai târziu sau mai curând. Orice efort de muncă va fi iluzorică.

Dela puterea economică atârână și puterea politică a noastră și fiindcă tocmai Românii din Ungaria au lipsă de o putere politică corespunzătoare în fața luptelor crâncene pentru drepturile naționale, este de neapărată lipsă, ca să înjghebăm fără întârziere la țară o organizație economică trainică și solidă.

Cari sunt deci mijloacele cele mai potrivite pentru realizarea acestui scop?

Dacă privim mai deaproape mișcarea cooperativă în alte țări, aflăm, că chiar și acele popoare, cari dispun de o pătură țărănească, cu mult mai greoaie în pricepere și în inteligență decât noi, au o organizație bine încheată și că puterile țărănilor sunt strâns concentrate în cooperative sătești, iar interesele lor reprezentate prin federațiuni și centrale economice. Aflăm organizație compactă și la acele popoare, cari au trăit în împrejurări mai fericite decât noi, și la cari organizarea țărănimei nu a fost de o trebuință atât de arzătoare, ca la noi.

La noi însă aflăm în raport cu numărul mare al satelor românești și în proporție cu neajunsurile multe ale țaranului nostru, în prea puține comune însoțiri sătești, și și unde le avem, ele sunt încă izolate. Lipsind o centralizare a acestor forțe, lipsește fortăreața principală chemată de a îngriji de apărarea intereselor țărănimei, de a îngriji de o exactă funcționare a cooperativelor sătești de a întregi organizația prin înjgheburile de cooperative sătești în toate comunele românești și de a se ocupa cu rezolvarea tuturor problemelor cari tind la desrobirea și emanciparea economică.

O organizație condusă de principiul, că acordarea creditelor pentru sătenii agricultori să servească drept mijloc pentru îmbunătățirea stării economice a țaranului, nu însă pentru îmbogățirea creditorului, o organizație, a cărei chemare pe lângă procurarea de credite ieftine în timp de nevoie să fie a îndemna pe săteanul nostru la cruțare la o viață morală și creștinească, dându-i ocaziune a-și fructifica cu dobândă banii chivernisiți, o organizare care să îndrumeze o lucrare mai rațională a pământului și să îngrijească de valorizarea cu prețuri mai bune a produselor economice, delăturând samsarii dela sate și din târguri — este fără îndoială cel mai potrivit mijloc pentru întărirea economică a săteanului nostru.

Această organizație se poate înfăptui mai întâi de toate prin înființarea de bănci sătești după sistemul Raiffeisen și prin centralizarea lor în o federație economică.

Însoțirile sătești de credit sistem Raiffeisen

se potrivesc mai bine pentru acest scop, fiindcă țaranul poate căpăta și împrumuturile de lipsă, fără multă alergare în comună, acordarea împrumuturilor este simplă și fără multă cheltuială, împrumuturile se dau pe acte de obligație iscalite de doi chizeși și manipularea costisitoare cu cambii este exclusă camăta pentru împrumuturile luate dela bancă țaranul le plătește în urmă, adică decursiv. Activitatea unei bănci raiffeisienne se estinde de regulă numai asupra unei singure comune și conducătorii băncii pot avea astfel o privire clară asupra stării materiale și morale a membrilor și pot supraveghia, ca țaranul să întrebuițeze banii împrumutați de fapt pentru gospodăria rurală și să nu-i cheltuiască fără rost. În fine fiind funcțiile membrilor din direcțiune și din consiliul de supraveghere la aceste bănci funcții de onoare, fără plată, spele băncii sunt mici și nu este prin urmare nevoie ca să se scumpiască creditele pentru a avea de unde acoperi aceste spese.

Rezultatele obținute și de reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiului, cele ale d-lui Osvadă la Orăștie și alte, ne îndreptătesc la speranța că cel puțin în viitor vom străbate mai repede la organizarea cooperativelor sătești și problemele pentru emanciparea economică a țărănimei se vor preface în fapte.

Cu bucurie aflăm, că Reuniunea română de agricultură din Sibiu, care prin stăruințele vrednicului ei secretar Victor Tordășianu și al altor tovarăși de muncă cu tragere de inimă pentru popor a reușit a ridica numărul băncilor sătești la o sumă mai considerabilă, să ocupe cu ideea de a centraliza aceste însușiri și a înființa o federație în Sibiu.

Dacă ideea aceasta actuală se va realiza, se va face un pas frumos înainte. Căci devenind odată fapt centralizarea însoțirilor sătești prin crearea unei federații puse pe baze solide, vom avea în Ardeal o fortăreață considerabilă pentru apărarea intereselor țărănimei și pentru delăturarea neajunsurilor la țară, vom avea o clădire puternică pentru adăpostirea țărănimei în timpuri grele de crize economice.

De aceea este datorința fiecărui Român de bine să sprijinească după putință înfăptuirea acestei idei, iar cine o combate zădărnicește clădirea tocmai a acestei temelii, care singură este în stare a garanta și a asigura existența și dezvoltarea mai departe a neamului nostru.

Pentru a dovedi, cât de departe au ajuns alte popoare pe terenul organizației economice, vom da cu proxima ocaziune o oglindă clară a a mișcării cooperative din Austria care poate servi în multe privințe drept directivă la înfăptuirea ideii pentru înființarea unei federații la noi.

N. Iancu.

POȘTA REDACȚIEI

D-lui T. P. R. — În chestia răspunsului la întrebările d-stre vă rugăm să vă adresați președintelui comitetului național, Salutări.

D-lui I. Gh. în C. — Adresa cerută este: Adrian Oțoiu, în Berlin N./24. Auguststrasse 63, III links.

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Fondat în anul 1882. — Telefon nr. 688.

BRUCKNER LIPOT

tapețier, decorator și fabrică de mobile în

A r a d,

Andrássy-ter 25, palatul Neumann.
(Lângă cofetăria Matzky).

Recomandă mobilele sale propriu pregătite, solide și de o execuție elegantă. Pentru camere de dormit dela 190 fl. Sufragerie (prânzitor), dela 140 fl. Garnituri de salon, dela 95 florini.

Prețuri de cumpărare convenabile!

NEUSCHLOSZ BUTOR

Se vând exclusiv mobile de lemn tare și vestit: ■ NEU- ■ SCHLOSS.

Furnisorul societății căilor ferate ungare.

Atelier de I-u rang.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

PĂCATUL

dramă țărănească în 3 acte

localizată din franțuzește

de dr. Horia Petra-Petrescu

(6) — Urmare —

Crișan: Da, cât mai repede, cu atât mai bine. N'am trăgănat de când sunt eu, bucuros. Dacă te-ai hotărât odată, de ce s'o mai lungesti săptămâni de-arându'? Asta-i nehotărâre, și omu' trebuie să fie om odată.

Barbu: Și eu abia aștept; da' mă gândeam că, poate, Ana...

Crișan: Ana te place... și nevastă-mea... toată lumea... (închide masa de scris).

Barbu: Bine, atunci facem!

Crișan: Și 'ndată ce-i căsătoria isprăvită, facem ospățu'.

Barbu: Minunat!

Crișan: (surizând)... Că odată ești tânăr și trebuie să-ți folosești tinerețele. — Zestrea-i gata acum și cred că o să te dai mulțumit cu ea.

Barbu: Știi d-ta, că n'aduc eu multe cu mine; n'am decât...

Crișan: Ești curajos, ai nume bun și ai slujbă minunată; alelalte le aduc eu la casă:

vreau să vă știu bogăți. Numai una trebuie să-mi porniți, Irimie.

Barbu: Ce?

Crișan: Oamenii tineri sunt doritori de înaintare; vreau să ajungă la domnii tot mai mari, firește. Da' eu cer, ca să rămâi aici, în sat, cât 'oiu trăi eu și Catarina mea. Pricepi, avem numai o copilă, ne e drag de ea ca de lumina ochilor noștri; de-am vedea cum pleacă de aici, ni-s'ar rupe inima de jale.

Barbu: Unde aș putea să mă simțesc mai bine, decât la părinții Anii?

Crișan: Și-mi promiți să rămâi, chiar și dacă te-ar ridica la rangu' de ofițer?

Barbu: Da.

Crișan: Pe cinstea ta?

Barbu: Pe cinstea mea!

Crișan: Ajunge. Sunt mulțumit. (pentru sine) Asta mai lipsea. (tare) Și-acum să vorbim de alte lucruri! Ai venit așa de târziu astăzi. Ai avut ceva de lucru? Ana te-a așteptat, da' pe urmă a plecat...

Barbu: Da, zău, să te miri, asta nu mi-s'a mai întâmplat niciodată. Gândește-te: am răscolit tot felul de protocoale dela cincii până la zece ceasuri. Timpul fugea și cu cât ceteam mai mult, cu atât îmi venea, să citesc tot mai departe

Crișan: Ce fel de protocoale?

Barbu: Da, povestea cu Grecu' ăla, pe care l'au omorât subț podu' ăl mare. Mi-a povestit Mitrofan alaltăieri de asta și nu-mi ieșea din

cap. E de mirare, să nu se găsească omorătorul de loc.

Crișan: Așa zău... așa zău...

Barbu: Trebuie să fi fost un ticălos, uns cu toate unsoarele, omorătoru' ăsta! Dacă te gândesti, că toți au fost în picioare: și jandari, și judecată, și poliție, toți! și că nu s'a putut da nici de ai mai mică urmă!.. Am cetit și m'am mirat mult!

Crișan: Da zău, n'a fost bătut la cap!

Barbu: Așa, ba dimpotrivă, un șiret al naibii, un om, care ar fi putut fi ăl mai al dracului jandar.

Crișan: Crezi?

Barbu: Firește. Sunt atâtea mijloace să dai de urma păcatului până în unghierul ăl mai ascuns și așa de puțini pot să scape nepedepsiți, de trebuie să ai o minte de tot ageră, să faci o asemenea faptă.

Crișan: Barbule, ce spui aici, arată că ai ochi de șoim. Și eu m'am tot gândit, că un păcătos ca ăla trebuie să aibă o șmecherie mare, mă n'ntelegi, o șmecherie bine pusă la cale, a dracului, ca să poată el să scape din ghiarele judecăților: vre-o câțiva trași-împinși, cari nu-ți pot strica, e mai ușor să le dai de urmă, fiindcă au pe oameni împotriva lor.

Barbu: Asta-i așa.

Crișan: Da' de ale mai multe ori îl mână necuratu' pe unu', care a făcut o faptă ca asta, să facă a doua și a trei... tocmai ca la un cărtaș. Le vine bine să dea de bani, fără să lucre

Nro. 240—1911

a. f. c. sc. d.

Esarendare de domeniu.

Domeniul fondului central școlastic din districtul Năsăudului aflător pe hotarul comunei Cianul-mare (com. Turda-Arieș), de o pozițiune frumoasă, în estensiune de 1030 jug. 1204 orgii pătrate constatător din arătură, fânaș și pășune dimpreună cu edificiul de locuit și edificiul economice, se va da pe calea licitațiunii publice în arândă pentru pășune eventual cultivare, începând din **24 Aprilie 1912 pe 6 ani după olată.**

Prețul de strigare ca arândă anuală e stabilit 12000 cor.

Licitația se ține exclusiv cu oferte scripturistice închise, cari sunt de a se trimite până în **31 Iulie 1911 5 ore după amiază** cu vadiul de 1200 cor. la subscrierea comisiei administrațoare în Năsăud.

Oferentul trebuie să declare în ofertul său, că cunoaște condițiunile de licitație și de contract, pe acelea le primește și se supune lor necondiționat.

Condițiunile de licitație și de contract, se pot vedea în cancelaria fondurilor și pe speșele proprii se pot copia.

Din ședința comisiei administrațoare de fondurile centrale școlastice și de știpeții din districtul Năsăudului ținută în Naszód, la 29 Aprilie 1911.

Pentru prezident: **Dr. Paul Tanco**, m. p.

Secretar: **Dr. Nestor Simon**, m. p.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weltzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

Mangra Tisza și „Tribuna”,
se capătă la
librăria diecezană, Arad.
Prețul 1 coroană.

Covârșesc orice concurență

prin bunătatea, durabilitatea și ieftinătatea lor

ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui

Czernóczy Mihály,

de sub numărul 3 strada **Kossuth, Arad.**
Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

Inștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că eu **Maiu** începând, mi-am mutat

cancelaria mea de arhitect

în strada Kápolna Nr. 6—6/a în casa proprie.

Primește orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.

Cu stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

Un candidat
de avocat

află aplicare momentan la subscrișul sub condițiuni favorabile.

Dr. Aurel Grozda

avocat în Buteni (Körösbökény).

Triumf. Fabrica de bere
a domeniului
baronesei

ELEK NOPCSA,

s'a travestit radical, s'a sporit cu mașini noi și afară de berile de bun renume produsă pânăci. de un timp fabrică și bere speciale

malata

care va purta în circulație numele

Diadal bikasör.

Această bere specifică, într'adevăr excelentă a cucerit în scurt timp marele public.

Cu tot respectul

d-na **Nopcsa Elek**, baroneasă,

Ujarad.

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)

de examen

cu Cor. **1-20** o sută bucăți, plus 20 filieri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

de loc; de obicei oamenii aștia mai fac păcătoșenii de ale lor, până ce i-ai prins cu mâța'n sac. Cred, că e mare lucru la unu' să rămână la fapta lui ai dintâi.

Barbu: Ai dreptate, și ăla, de care povesteam noi, și-a pus meseria 'n cui de bună seamă. Da' ce mă miră mult mai mult e, că nu s'a dat nici când, nici de ai mai mică urmă a Grecului. Știi ce mi-a venit în gând?

Crîșan: Nu. Ce?

Barbu: Pe vremea aia erau vre-o câteva cuptoare de var, de partea dinspre pădure. Eu așa cred, că au ars trupu' mortului, într'unu' din cuptoarele astea și de aia nu s'au găsit alte lucruri, decât bunda și căciula. Bătrânul strajameșter, care lucra după moda ai veche, nu s'a gândit la așa ceva.

Crîșan: Tot ce se poate... la gându' ăsta n'aș fi venit. Ești ăi dintâi...

Barbu: Da, stau să bag mâna'n foc de asta. Și gându' ăsta mai sduce și altele cu el. De am știi, spre pildă, pe toți oamenii, cari ardeau var pe atunci...

Crîșan: Fii cu băgare de samă, strajameștere, că și eu ardeam; aveam așa un cuptor, când s'a 'ntâmplat nenorocirea.

Barbu: (rîzând) A, ce, d-ta! (rîd amândoi.) (Ana și Catarina apar la o fereastră din fund.)

Ana: (de afară) E aici! (**Barbu** și **Crîșan** se întorc. Ușa se deschide. Catarina apare, apoi Ana.)

SCENA A 8-a.

Cei de mai 'nainte, **Catarina, Ana.**

Crîșan: Ce-i Catarino, vin și ăilaltți?

Crîșan: Bine... bine. (Ana și Barbu povestesc încet împreună.)

Barbu: (ținând pe Ana de mână) Ce mai haine frumoase ai, Ană!

Ana: Mi le-a adus tata din oraș.

Barbu: Asta știi, că-i tată odată!

Crîșan: (uitându-se în oglindă) Intr'o zi ca asta te împodobești. (se întoarce vesel) Așa, străjameștere dragă — iacă, a venit și ziua asta mare!

Barbu: (fără să se 'ntoarcă) Da zău.

Crîșan: Ei, știți voi cum e obiceiul, dacă s'au învoit toți, dacă sunt mulțamiți, și tata, și mama, și fata?

Barbu: Cum e?

Crîșan: O prinzi în brațe pe care are să-ți fie nevastă, hehehei!

Barbu: Așa e? Ană?

Ana: (dându-i mâna) Nu... nu știu. (**Barbu** o îmbrățișează)

Crîșan: Trebuie doară să vă cunoașteți odată! (Ana și Barbu se uită, mișcați, unul la altul. Pausă. Catarina, care stă la sobă, își acoperă fața cu șorțul, ca și când ar plânge. **Crîșan** o ia pe **Catarina** de mână.) Uită-te, Catarino, la ăști doi copii, cât sunt ei de fericiți! Când mă gândesc, că și noi am avut-o așa odată! (**Catarina** tace, **Crîșan** — pe gânduri — pentru sine.) Așa-i, și eu am fost odată așa! (tare) Înainte, înainte, toate merg bine! (ia pe **Catarina** de

braț și o trage afară) Vino, muiere să lăsăm copiii puțin singuri. Pun rămaș, că au să-și spună o grămadă de lucruri. — Da' de ce plângi? Ești supărată?

Catarina: Nu.

Crîșan: Atunci? Dacă a fost scris să se întâmple așa, putem noi să mai schimbăm ceva? (iese cu Catarina.)

SCENA A 9-a.

Barbu, Ana.

Barbu: Și să fie adevărat, Ană, că o să ajungem o păreche... zău, adevărat?

Ana: (surizând) Firește, notaru'-i peste drum, dacă vrei să-l vezi...

Barbu: Trebuie să-mi dau osteneală, ca să cred în norocu' meu. Eu, Irimie Barbu, un biet strajameșter, să iau pe fata ai mai frumoasă din ținutu' ăsta — vezi, pe fata primarului, a lui **Crîșan**, ăi mai de cinste și ăi mai bogat on din sat — asta îmi pare ca un vis! Și, tot, e adevărat, spune-mi, Ană!

Ana: Da, firește, e adevărat!

Barbu: Cum a mai venit și asta! Mi-a pus **D-zeu** mâna 'n cap, că altfel nu s'ar putea. O să mă gândesc cât 'oi trăi la întâia noastră întâlnire. A fost în primăvara trecută, înaintea fântânii, când te-am văzut. Veneam călare, cu bătrânul Sava, că mă chemase un ordin telegrafic. Te văd în hăinițele tale, cu brațele tale albe și cu fața ta ca un bujor; și-ai întors capul după mine. (Va urma.)

Cea mai bună și mai ieftină sa-
lamă, se poate procura dela

Adolf Rummler

fabrică de salamă
Nagyszeben—Sibiu—Hermannstadt
Schwimmschulgasse.

Recomând în atențiunea binevoitoare
a cumpărătorilor de mobilă

prăvălia mea de
mobile artistice
de sub nr-ul 6 din strada Fejsze
(casa proprie),

având totdeauna asortiment mare din aran-
jamentul cel mai modern pentru **dormitor,**
refector și **salon** cu prețuri moderate.
In atelierul meu mare, întreprind oricând comandă
pe lângă condițiile cele mai avantajoase, după
model și cu preliminar.

Cu deosebit respect

Csatlós András
stoler.

Wilhelm Wazek

Sibiu — Nagyszeben.

Fabrică de brânză de oaie cu motor electric.
Brânză fină de oaie, delicatose,

Cascaval, brânză de munte și burduf,
salamă fină, șuncă, slănină, cârnați
expediază **ieftin**

Horváth József

arhitect și zidar

Arad, strada **Darányi János nr. 4.**

Primește orice lucrare în bransa aceasta,
face planuri și efectuește zidiri pe lângă pre-
țurile cele mai reduse.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi
pentru funcționar, **vinderea**
și cumpărarea de moșii
și parcelarea lor o mij-
loc. ște mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

☺☺☺ Telefon Nr. 671. ☺☺☺

Local de întâlnire
al
industrișilor și burghezilor din provincă
este în Arad

ospătăria și hotelul

din strada **Boczkó,**
ce poartă numirea

„bou roșu“

in localurile sale plăcute stau la dispoziția
oaspeților **mâncări gustoase** și **vinuri**
escelente din podgorie. Serviciu atent
și prețuri ieftine. Odăi curate, mobilate elegant
dela 60 cruceri în sus.

Francisc Draskovits, ospătar.

Ioan Gabor

meșter-țiglar și acoperitor cu le-
spezi de metal eternit.
str. **Demeter 122.**

Primește toate lucrările aparțină-
toare acestei branșe și le exe-
cută punctual, pe lângă cele
mai moderate prețuri.
Servește bucuros cu planuri și
preliminare de spese.

Spitz Ignacz

măestru-măsar.

Execută lucrări de edificii și la poștă, aran-
jază prăvălii.

Arad, piața Szabadság nr. 11.

Intreprinde orice lucrare aparținând a-
cestei branșe. Execută comande dela cele
mai simple, până la cele mai pretențioase,
după plan, cu cele mai scăzute prețuri.
Servește cu cea mai mare plăcere, cu pre-
liminare și planuri.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică
împreună cu **becuri,** exe-
cută și furnisează prompt sub
cele mai favorabile condiții
de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonerilor
și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Listă de prețuri și modele gratuit și franco.

Brânză săcuiască desert

veritabilitate garantată (specialitate).

Brânză

de prima calitate în burduf și vană

oferă fabrica de brânză de oaie din Ardeal

CAROL ALBRECHT

Nagyszeben, Burgergasse 13—15.

Listă de prețuri și modele gratuit și franco.

Oppenheimer Mór

zidar diplomat

Arad, Szabadság-tér 17.

In casa d-lui Dr. Schwartz, în curte.

Recomandă în atențiunea on. public pentru
facerea de planuri și preliminar de zidire,
cancelaria lui de edificări.

**A
T
E
N
T
I
U
N
E**

Dacă târguiți
din articolele
anunțate în
ziarul nostru,
vă rugăm ca
la comandă
să amintiți
unde a-ți ce-
tit aceste a-
nunțuri. ■■■

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale
Arad, str. Deák-Ferencz nr. 40
(casa lui Dr. Winter).

Am onoare a înștiința stimații mei co-
mitenți și publicul mare, că

● atelierul meu de ●
instrumente muzicale

se află în strada

Deák-Ferencz N-rul 40.

Am înmagazinat mare asortiment de
tot felul de instrumente muzicale. Strafor-
mez și reparaz instrumente muzicale cu cele
mai scăzute prețuri. Comande în provincă
execut prompt.

Solicit sprijin binevoitor cu tot respectul

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale.

„ARIEȘANA“

instituit de credit și economii, societate pe acții în
T u r d a

Cheque-Cto 25209. — filială Jara-de-Jos. — Telefon 38.

Escomptează cambii simple și ipotecare pe lângă 7—8%
Face împrumuturi pe obl. întabulate și caventate cu 7—8%
Financializă totfelul de întreprinderi economice. Primește
depuneri pe lângă libele și în Cto-curent cu 5%, dnpă cari
darea o plătește institutul. Depunerile se pot face și ridica
ori când fără abdicere, sumele mai mari după starea casei.

Direcțiunea.

Szeifert János

sculptor

Arad, Magyar-utca Nr. 29.

Reparaturi se efectuează prompt; comanda din provincie
se execută grabnic. — La dorință trimite planuri gratuite.
Pentru aceasta solicit binevoitorul sprijin al publicului.

Cu stimă: **Szeifert János.**

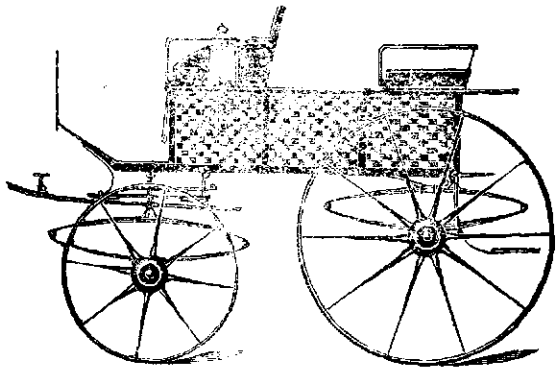
Pregătește tot felul
de lucrări din acest
ram. ca: iconos-
tase, amvoane, a-
ranjamente pen-
tru biserici și sa-
lon, tot felul de
sculpturi se efectue-
ază pentru tâmplari.

Telefon Nr. 467.

Kardos Gyula

cea mai mare fabrică sudungară de trăsuri

Temesvár-Gyárvaros, Háromkirály-ut 14 (Casa proprie).

Mare magazin de
trăsuri noi și fo-
losite.

Pregătesc lucruri de **fi-
erar, rotar, șelar,**
de **lustruit** și orice
reparări de brânza
aceasta, cu prețurile cele
mai moderate. Preț cu-
rent, gratis și franco.

Tot aici se mai pot căpăta
omnibuse pentru 6 per-
soane, cară funebre, feliurite căruțe, „landaner“, cu prețuri moderate.

soane, cară funebre, feliurite căruțe, „landaner“, cu prețuri moderate.

Prima fabrică de

maccaroane și aluat în Ardeal

Jacob Uhl

proprietarii primei mori cu sul din Orlat
Sibiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă macaroanele și alte fabri-
cate de aluat recunoscute ca excelente.

Specialist în pălării preoțești.

Cercetați marea prăvălie a lui

SOMMER JOZSEF

ARAD, strada principală în palatul bis. romano-catolice,
fondată la anul 1863,

unde află îndeosebi domni preoți **pălării preoțești, pâlă-
rii de tot soiul, cilindre, clac, cămeși de vară,
gulere, mangete, mănuși de vară, cravate, cio-
rapi, bustoane, umbrele,** etc., din fabricile cele mai
renumite franceze și engleze, de calitate deosebită și dela cei
mai experți măestrii, cu prețurile cele mai ieftine. Pe lângă
asta on. public român va găsi în marele magazin serviciu prompt,
având de conducător al p.ăvăliei pe un român, ca on. clienți să
fie pe deplin mulțumiți. Sperând, că on. public român din loc și provincie
mă va onora cu vizitele sale punându-și toată încrederea în firma prăvăliei mele,
semnez cu deosebită stimă: **Sommer Jozsef.**

Specialist în pălării bărbătești.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fl.
esclusiv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvălie de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.
Comandă din provincie se execută în aceeași zi

25 (11)

Institut nou de văpsit, curățire chimică
și spălat cu aburi a albiturilor în Arad.

Instiintare. Am onoare a aduce la cunoștința on. pu-
blic din Arad, că am înființat în **Arad,**
strada arhiducelui Iosif nr. 9, un nou
institut de văpsit, curățire chimică
și spălarea albiturilor cu aburi.

aranjat după cele mai moderne cerințe. Praxa câștigată pe
acest teren în Capitală și alte orașe mari ale țării, sunt în
stare să împlinesc toate condițiile celor mai gingașe preten-
ziuni. Asigur pe sprijinitori pe lângă serviciu prompt și și
de prețurile cele mai ieftine. — Rog sprijinul on. Public.

Cu stimă: **EUGENIU JUNCAN.**

Comandă din provincie se execută prompt și conștientios.

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în toate afacerile procesuale,
extraproc-suale, administrative și comerciale; mijloace
împrumuturi personale, ipotecare și amortizaționale
ieftin și în scurt timp; mijloace cumpărări, vânzări,
exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite
economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez aju-
toare de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru
cumpărarea de izlaze și pășuni; efectuează tot felul de co-
mande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă
taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Rggteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

Anunț.

Ocaziune foarte rară de a-și putea cineva procura o garnitură de treerat constatatoare din

- 1 Motor 8 pe 10 cai putere, încălzit cu benzin.
- 1 Trecătoare de 1000 m^m cu dublu curățitor.
- 1 Elevator pentru făcut șire de paie și
- 1 Trecătoare de trifoiu care dă trifoiul de tot curat, gata, pentru a se putea vinde.

Aceasta garnitură numai 10 zile a funcționat, așa că se vinde cu deplina garanță ca și una nouă, cu **preț** și **condițiuni** de **plată foarte avantajoase.**

Doritorii să se adreseze firmei:

S. Wagner

prima turnătorie de fer Sibiliană, fabrică de mașini agricole, atelier de mori și mare prăvalie de fer

Sibiiu, piața fânului nr. 1.

Petru Novak

ferestreu și moară de aburi
Arad—Micălaca, nr. telefonic 670.

Am onoare a aduce la cunoștința stim. public; că în **ferestreul** meu nou clădit și aranjat se capătă orice material de lemn de **brad**:

scânduri, leături, grinzi, tramfe, stâlpi de schelă etc.

D-lor arhitecți și lemnari le pun la dispoziție gratuit
loc de descărcat.

In moara de aburi macin făină și țărâțe.

In depozitul meu de lemne se vând **lemne de foc** cu **vagonul, stânjinel** și **mărunțite**,
liferate la casă.

N-rul telefonic al **depozitului meu din Arad** e 579
Óvártér (tnaintea podului de lemn ce duce în cetate).

1909 Paris grand Prix.

Premiat: Presburg 1908, cu crucea de onoare cu coroană de aur și cu medalia expoziției.

Premiat:

Sibiiu 1903 cu crucea de argint.

Premiat:

Timișoara 1908 cu medalie de aur.

Premiat: 1909 Mähr-Ostran cu premiul prim, diploma de onoare.

Prima fabrică de brânză din Ardeal
mănată cu electricitate.

Urmașul lui Ioan Groffner

Frideric Homm

Sibiiu — Nagyszeben.

Telefon Nr. 148. • Weinanger 2—6. • Intemeiată în 1872.

Fabrică de brânză fină de oaie.

Vânzare en gros și în detalii cu Ardeleni.

Brânză Grojer și Emmenthal, unt de teo.

Producție de ouă artificiale și răcoritoare.

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tineresc împrumută feței o finețe de cațifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

0 cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

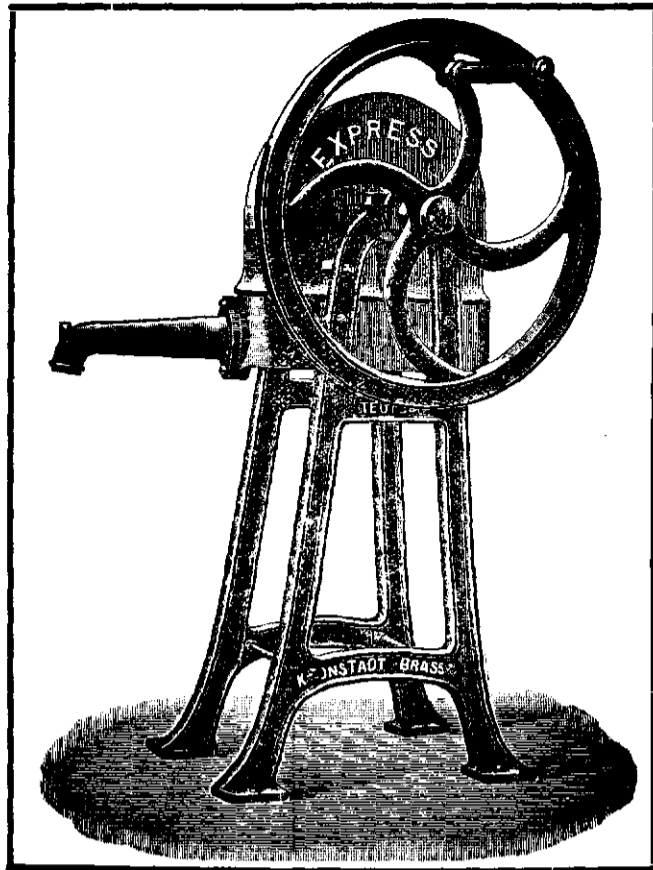
0 bucată 70 fileri.

Pe poșta le trimite:

farmacia Rozsnyay

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Pumpe pentru tren, mânilor și puterei
pregătește în toată forma

Iuliu Teutsch

turnătorie de fier, fabrică de mașini și metaluri.

Brașov.

Cumpăr în orice cantitate

romonițe, flori de porumbele, flori de tei, flori de friguri, rădăcini și frunze de mătrăgună, flori de soc fie verzi, ori uscate și **Vespe de frapțin.**

Farmacia lui

Szokoly Sándor

Arad, Piața Kelemen

(vis-à-vis de biserica sârbească.)

INCZÉDY ÁKOS, stoler,

atelier pentru aranjarea odăilor

Arad, strada gróf Károlyi Gyula nr. 10 (casa proprie).

Aranjază și servește cu planuri de aranjament pentru odăi și prăvălii. Toffelul de planuri se execută gratuit. Se află stabil înmagazinate cele mai escelente

m o b i l e.

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**

ARAD, STR. BATHYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai variu și mai modern material pentru lucrări ce ating arta tipografică, se recomandă a execută tot felul de tipărituri ca : Documente, liste de escompt percepțiuni și erogațiuni, invitații pentru petreceri.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.